

SZAKDOLGOZAT

Horváth Viktória
Óvodapedagógus szak

Kaposvár

2024

Magyar Agrár-és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

Óvodapedagógus szak

**GYERMEKHANGSZEREK HASZNÁLATA AZ
ÓVODÁBAN A KREATIVITÁS, A SZOCIÁLIS ÉS A
MOTOROS KÉSZSÉGEK TÜKRÉBEN**

Belső konzulens: Nagyné dr. Árgány Brigitta
egyetemi adjunktus

Készítette: Horváth Viktória
M504KR
nappali

Intézet/Tanszék: Neveléstudományi Intézet
Gyermeknevelési Tanszék

Kaposvár

2024

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	2
1. Az óvodai zenei nevelés	4
1.1. Célja és feladata.....	4
1.2. Módszertana	5
1.3. Anyaga.....	6
2. Hangszerhasználat az óvodában	9
2.1. Az óvodapedagógus hangszerei	9
2.1.1. Furulya	9
2.1.2. Hegedű	10
2.1.3. Gitár	11
2.1.4. Xilofon és metallofon.....	11
2.2. Hangszerek használata az óvodai zenei nevelésben.....	12
3. Gyermekhangszerek	13
3.1. Hangszer vagy gyermekhangszer?	13
3.2. A gyermekhangszerek típusai.....	13
3.2.1. Ütős gyermekhangszerek	14
4. Kreativitás, a szociális és a motoros készségek.....	16
4.1. Kreativitás.....	16
4.2. Szociális készségek	17
4.3. Motoros készségek	18
5. A kutatás elméleti háttere	20
5.1. A kutatás folyamata.....	20
5.2. Az intézmények bemutatása	21
6. A kutatás eredményeinek bemutatása	23
7. A kutatás összegzése, következtetések.....	34
8. A dolgozat összegzése, javaslatok.....	37
8.1. Összegzés	37
8.2. Javaslatok	38
Irodalomjegyzék.....	40
Ábrajegyzék	42
Táblázatok	42
Mellékletek.....	43

Bevezetés

*„Ahogy a zenész szüntelenül keresi a legszebb hangot,
úgy várja a zene a világmindenségben, hogy valaki megszólaltassa.”*

(Marlo Morgan)

A dolgozatom témakörét személyes érdeklődési köröm alapján választottam, így a "A zenei nevelés fontossága az óvodában" téma által a "Gyermekhangszerek használata az óvodában a kreativitás, a szociális és a motoros készségek tükrében" címet viseli. Szándékosan választottam egyedi témát, így módon a legkedvezőbb feltételek között tudok kutatni és dolgozni. A kiválasztott témában számos megközelítési módot alkalmazhatok, továbbá a témakör sokszínűsége lehetővé teszi a széles körű kutatást és a kulcsfontosságú tényezők kiemelését. A téma időtálló és aktuális, így naprakész és fontos marad a közeljövőben is.

Azért esett a választásom zenével kapcsolatos területre, mivel kisgyermekkorom óta erőteljes az érdeklődésem a zene iránt. Meggyőződésem, hogy a kapcsolat a zene világával hozzájárul munkám részletgazdagabb kialakításához. Az óvodapedagógusoknak fontos tudással kell rendelkezniük a hangszereken való játék terén, mivel ez lehetővé teszi számukra, hogy még aktívabban vehessenek részt a gyermekek zenei fejlődésében. Ennek a hivatásnak köszönhetően merültem el mélyebben a hangszerek világában. A dolgozat készítése közben szándékosan egy olyan területre összpontosítottam, amelyből eddig kevés szakdolgozat vagy konkrét szakirodalom született.

Jelen dolgozat célja teljes körű betekintést nyújtani az óvodai zenei nevelésbe, különös tekintettel a gyermekhangszerek alkalmazására és hatásainak mélyebb megértésére az óvodai környezetben. Emellett, a gyermekhangszerek szerepének kiemelése az óvodai nevelésben új lehetőségeket nyithat a zenei tevékenységminták gazdagabbá és változatosabbá tételéhez, ezzel elősegítve a gyermekek sokoldalú fejlődését. Feltevésem, hogy a gyermekhangszerek használata elősegíti a gyermekek kreativitásának, motoros és szociális készségeinek a fejlődését.

Feltevésem alapján a kutatási kérdéseim a következők:

1. Milyen szerepet játszanak a gyermekhangszerek a zenei tevékenységekben és mennyire gyakori azok használata?
2. Milyen módon alkalmazhatók, illetve milyen hatással lehetnek a gyermekhangszerek a kreativitás, a motoros és a szociális készségek fejlesztésére az óvodai környezetben?

A kutatási kérdések megválaszolásához kvalitatív kutatási módszert választottam, óvodapedagógusokkal készíték interjút. Az interjúk segítségével szeretnék betekintést nyerni az óvodai zenei nevelés e területébe. Remélem, hogy a kutatás hozzájárul ahhoz, hogy jobban megértsük, hogyan lehet tudatosan és hatékonyan beilleszteni ezeket az eszközöket a zenei tevékenységekbe.

A dolgozat szakirodalmi részében az óvodai zenei nevelés területét részletesen elemzem, kitérve annak a témakörhöz kapcsolódó módszertanára. Bemutatom az óvodai zenei nevelés feladatait, kiemelt figyelmet fordítva ebben az óvodapedagógusok szerepére. Részletesen kifejtem a hangszerhasználat jelentőségét az óvodában, kiemelve az óvodapedagógusok által használt hangszereket. Kategorizálva írok a gyermekhangszerekről, illetve arról is szó esik, hogy mi a különbség a hangszerek és a gyermekhangszerek között. Ezt követően ismertetem a különböző gyermekhangszertípusokat, különös hangsúlyt fektetve az ütős gyermekhangszerekre. A szakirodalmi áttekintés során kitérek a gyermekhangszerek házilagos elkészítésére, majd a kreativitás, a szociális és a motoros készségek szempontjából vizsgálom meg azok használatát. Eközben a nemzetközi viszonyokra is összpontosítok, áttekintve, hogy a külföldi gyakorlatokban mennyire játszanak szerepet a gyermekhangszerek. A dolgozat befejező szakaszában részletesen összegzem és értékelem a kutatási kérdésekre kapott válaszokat, megvizsgálom az eredményeket és következtetéseket vonok le a vizsgálat teljes folyamatából.

1. Az óvodai zenei nevelés

1.1.Célja és feladata

Az Óvodai nevelés országos alapprogramja szerint az óvodában az éneklés, a körjátékok, a népdalok és minden, ami a zenével összeköthető, örömet okoz a gyermeknek. Eközben felkelti az érdeklődését a zenei iránt, továbbá formálja ízlését, esztétikai érzékenységét. A népdalok, a gyermek néptánc és a népi játékok segítik a hagyományok megőrzését. Az ének-zenei tevékenységek eredményes megvalósítása támogatja a szókincs bővítést és az anyanyelv fejlődést is. Az énekes népi játékok fontos eszközök a ritmus, az éneklés, a zenei hallás, a mozgás és a zenei kreativitásának formálásában. A zene akkor válik igazán részévé a gyermek mindennapjainak, amikor a felnőttre modellként tekint, spontán utánozza őt.¹

„A zenei nevelés elsősorban a művészeti nevelés körébe tartozik, az érzelmeken keresztül hat a gyermekre. Felkeltheti a gyermek zenei érdeklődését, formálja a zenei ízlését és esztétikai fogékonyságát. Az óvodai zenei nevelés akkor valósul meg hatékonyan, ha figyelembe veszi a zenei közművelődés távlati igényeit, és azt az óvodáskorú gyermekek életkorának megfelelően készíti elő.”²

Az óvodai zenei nevelés alapját a kodályi elképzelések adják. Kodály Zoltán koncepciója a gyermek nevelésének a középpontjába helyezi el a zenét. Fontosnak tartva azt, hogy a gyermekek zenei nevelését a lehető legfiatalabb korban kezdjük. A zenei képességfejlesztés során a leglényegesebb az aktív zenélés, éneklés. Emiatt nélkülözhetetlen az előre átgondolt és megtervezett felépítés, hogy a zenei képességfejlesztés igényessé váljon. Kodály korszakalkotó újításba kezdett, egyenértékűnek tartotta a népdalokat a klasszikus művekkel.³ *„Kodály nem törekedett részletes, definitív módszertan kidolgozására. A zeneélet általa tapasztalt diszfunkciói egymást követő felismerések, lépések során át vezették őt a pedagógiai szerepvállaláshoz egy eljövendő magyar zenei műveltség megteremtésének reményében.”⁴*

Az ének-zene módszertan célja, hogy hatékonyan támogassa a zenei nevelést, kiemelten figyelembe véve az óvodai környezet sajátosságait és igényeit. Ennek érdekében különböző pedagógiai eszközöket és módszereket alkalmaz, hogy a gyermekek játékos és örömteli módon

¹ Az Óvodai nevelés országos alapprogramja 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet. (2012)

² Forrai, K. (2022). Ének az óvodában. [H. n.]: Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó ZRT., 13.o.

³ Barkóczi, I., & Pléh, C. (1977). Kodály zenei nevelési módszerének pszichológiai hatásvizsgálata. Kecskemét: Petőfi Nyomda. 7-8.o.

⁴ Gönczy, L. (2009). Kodály-koncepció: A megértés és alkalmazás nehézségei Magyarországon. [H. n.]: Magyar Pedagógia 109. évf. 2. szám 169–185., 170.o.

ismerkedjenek meg a zene világával. Ezen célok elérése érdekében hangsúlyt fektet a szükséges szakmai ismeretek megszerzésére, ideértve a zeneelméleti és az óvodapedagógiai tudást is. Az óvodai ének-zene tevékenységek során létfontosságú, hogy a pedagógus szükséges jártassággal rendelkezzen. Az oktatás és nevelés egysége akkor valósul meg, ha az pedagógusoknak nem csupán az elméleti tudásuk megfelelő, hanem a zenei készségeik és előadókészségük is kifinomult. Elengedhetetlen, hogy folyamatosan fejlesszék szakmai képességeiket, amit rendszeres gyakorlással érhetnek el. A gyakorlás részét képezi az óvoda énekes, játékos és hangszeres anyagának használata, továbbá az ismeretanyag bővítése ezen a területen.⁵

Az óvodapedagógusok feladatok sorát látják el az óvodai zenei nevelés folyamatában. A tevékenységeket magas szintű tervezői munka előzi meg, ahol megtervezik előre a tevékenység témáját, tartalmát, eszközeit és menetét. Ez a folyamat lehetővé teszi azt, hogy hatékonyan és szervezetten készüljenek fel a munkájukra. A magasszintű tervezés biztosítja a zökkenőmentes és hatékony munkavégzést a különböző tevékenységek során. A zenei tevékenységek alatt biztosítaniuk kell a gyermekek zenei fejlődése mellett a kreativitás és az önkifejezés eszközeit. Az óvodapedagógusok kezében remek eszközök lehetnek a gyermekhangszerek, de figyelembe kell venni a gyermekek eltérő fejlettségi szintjét, differenciáltan kell a foglalkozásokat vezetni. Ezek az eszközök segítik a gyerekeket abban, hogy örömmel és átéléssel zenélhessenek.

Ezek alapján a zenei nevelés területén kiemelt szerepet töltenek be az óvodapedagógusok, akiknek teljeskörű, mindenre kiterjedő szakmai tudással kell rendelkezniük. A szakmai tudásuk révén könnyebben alkalmazkodnak a gyerekek egyedi szükségleteihez és hatékonyan tudják támogatni a gyermekfejlődést az óvodában. A folyamatos szakmai fejlődés lehetővé teszi számukra, hogy naprakészek legyenek az új pedagógiai módszerekben és kutatási eredményekben.

1.2.Módszertana

„Az óvoda feladata a gyermek zenei érdeklődésének felkeltése, a zene megszerettetése. Az óvodában hallott vagy tanult dalok mély nyomot hagynak a gyermek lelkében. Az óvónő nemcsak dalokat tanít, hanem a kisgyermek első zenei nevelője.”⁶ A módszertan egyik fontos feladata, hogy integrálja a nevelés fontos elemeit az óvodai zenei tevékenységekbe.

⁵ Szarkáné Horváth, V. (1995). Az óvodai ének-zene foglalkozások módszertana. Dunaújváros: Dunaújvárosi Nyomda Kft., 5.o.

⁶ Diener, K., Kerecsényi, L., Vargha, I., & Vikárné Forrai, K. (1972). Ének zene az óvodában. Budapest: Tankönyvkiadó Budapest., 3.o.

A zenei nevelés módszertana három fő témakörre osztható:

- Milyen zenei anyagok megfelelőek az óvodai zenei nevelés céljainak megvalósításához?
- Milyen módszerek segítségével javasolt a zenei foglalkozásokat megtartani?
- Milyen nevelési feladatokat tudunk véghez vinni a zenei tevékenységek által?⁷

Forrai Katalin nevével napjainkban is minden óvodapedagógus jelölt találkozhat. Pedagógiai szempontból az egyik legmegbízhatóbbak, a mai napig a zenei nevelés alapját képezik az ő általa kialakított módszertani alapok. Mindenekelőtt a gyermekek egyéni igényeit és fejlődési ütemét is figyelembe veszi.⁸ Kiemelkedő szaktudással rendelkező személy volt Forrai Katalin, mivel jelentős szakmai hozzáértést és rendkívüli teljesítményt birtokolt.

Az óvodai zenei nevelés fontos eszköze Forrai Katalin: *Ének az óvodában* című könyve, mely betekintést nyújt az óvodai zenei nevelés elméleti és gyakorlati vonatkozásaiba. A tananyagok változatosak, rugalmasan illeszthetők az óvodáskorú gyermekek életkori sajátosságaihoz. Tanítási módszerei révén a könyv segítségével örömteli és hatékony zenei nevelést biztosíthatunk az óvodások számára. A könyv szakmai-módszertani szempontból egyedülálló, rengeteg hasznos információt kínál. A dalosjátékok részletes leírásai illusztrációkkal vannak ellátottak, ezáltal megkönnyítik az óvodapedagógusok számára a játékok elsajátítását. A könyvben a dalok mellett részletes kották is találhatóak, így a könyv lehetőséget ad a zenei készségek fejlesztésére is, továbbá kiváló eszközként szolgál az óvodáskorú gyermekek fejlődésének támogatásában.

1.3. Anyaga

*„A képzés zenei anyaga az ötfokú hangrendszer motívumaira épül, mivel a tapasztalat szerint a magyar és rokon népek zenéjére jellemző félhangnélküli ötfokúság dallamfordulatai igen hasznosak a hangzások belső elképzelésének kialakításához.”*⁹ A zenei nevelés anyaga magába foglalja a hangszeres tudást, a zenei elméletet és kiterjed az ének, a zenehallgatás, a zenei kifejezőkészség fejlesztésére is. Az óvodai zenei nevelés részét képezik a gyerekdalok, a mondókák, a kiolvasók, az énekes játékok és a műzenei gyermekdalok. A gyerekdalok játékos ritmusukkal és szövegük egyszerűségével nemcsak szórakoztatóak, hanem kiváló eszközök a

⁷ Szarkáné Horváth, V. (1995). *Az óvodai ének-zene foglalkozások módszertana*. Dunaújváros: Dunaújvárosi Nyomda Kft., 5.o.

⁸ Hegedűsné Tóth, Z. (2021). *Az óvodai ének-zenei nevelés módszertanának alakulása – Forrai Katalin módszertani könyveinek elemző bemutatása*. *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat* 9. évf., 3. szám, 93–117., 94.o.

⁹ Barkóczi, I., & Pléh, C. (1977). *Kodály zenei nevelési módszerének pszichológiai hatásvizsgálata*. Kecskemét: Petőfi Nyomda., 8.o.

kisgyermek ritmusérzéknek fejlesztéséhez, valamint elősegítik nyelvi fejlődésüket. Segítséget nyújtanak az érzelmek kifejezéséhez, a közösségi érzés kialakulásához, továbbá örömteli élményt is adnak.

A mondókák is nagyon fontos részét képezik a zenei tevékenységeknek. „Zenei értékük a gyermekdalával egyenlő és óvodai szerepük is egyformán jelentős.”¹⁰ A mondókák sokszínűségüknek és ritmusosságuknak köszönhetően segítik a gyermekek szókincsbővítésének a folyamatát. A gyerekek érdeklődését és motivációját is könnyen fenntarthatjuk mondókákkal, miközben játékosan megtanulják azokat. A kiolvasók is tulajdonképpen mondókák, csak meghatározott feladatkört látnak el, mely a kiszámolás. Céljuk, hogy a játékok során véletlenszerűen válasszanak ki személyeket az adott játék vezetésére, abban való részvételére.

Az óvodai zenei nevelés anyagai között fontos helyet foglalnak el az énekesjátékok. Az énekesjátékok során a gyermekdalokhoz játék is kapcsolódik. „A körjátékok szerves része a szerepcsere, a párválasztás. Ilyenkor kimutatják egymásnak szeretetüket, megtapasztalják, milyen érzés mások szeretetét élvezni, illetve örömet szerezni.”¹¹ Dalos játékok lehetnek a párválasztók, de akár a fogójátékok is. Céljuk a szórakoztatás mellett a közösségépítés is. (Lásd: 1-2. számú ábra).

1. ábra: Párválasztó

(Forrás: Forrai, K. (2022). Ének az óvodában. [H. n.]: Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó ZRT., 163.o.)

2. ábra: Dalos játék

(Forrás: Forrai, K. (2022). Ének az óvodában. [H. n.]: Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó ZRT., 158.o.)

Amellett, hogy fejlesztő hatással bírnak a zenei képességek tekintetében, hozzájárulhatnak a gyermekek közötti kapcsolatok erősítéséhez. Az énekesjátékok alkalmával a gyerekek együtt dolgozva tanulják meg támogatni egymást és együttműködni a zenei produkció létrehozásában. Ez a fajta együttműködés hozzájárul a kölcsönös tisztelet, empátia és kommunikáció kialakításához, ami szorosabb és mélyebb barátságok kialakulását segíti elő. Az énekesjátékoknak köszönhetően a gyermekek egymással szemben empátikusabbak,

¹⁰ Balogh, M., & Czikó, G. (2000). Az óvodai zenei nevelés módszertana 3.rész. Losonc: [K. n.], 1.o.

¹¹ Szarka, J. (2007). Zenei elkötelezettségünk az óvodában II. sz. Studia Caroliensia, 51-68., 55.o.

türelmesebbek lesznek, mindeközben a szabálytudatuk is alakul. A szabálytudat kialakulásának köszönhetően könnyebben tudnak társaikkal együttműködni. (Lásd: 3. számú ábra).

3. ábra: Mondókás játék során való együttműködés
(Forrás: Forrai, K. (2022). Ének az óvodában. [H. n.]: Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó ZRT., 147.o.)

A zenei nevelésben alapvető szerepet játszanak a műzenei gyermekdalok, melyek hozzájárulnak a gyermekek zenei ízlésének kialakításához és fejlődéséhez. A kisgyermek leginkább a szöveges, egyszólamú dalok iránt érdeklődik, mivel csak ezeket képes teljes mértékben megérteni és befogadni zeneileg. A zenehallgatás során kiválasztott daloknak nincsenek hangterjedelmi, ritmikai vagy szövegterjedelmi korlátai, azonban az anyagnak rendkívül változatosnak kell lennie összeállítás szempontjából. A választott dalnak összhangban kell lennie az adott évszakkal, a tevékenység célkitűzéseivel. A gyermek számára fontos, hogy a dalt előben olyan személytől hallja, akit szeret, mivel ezek a tényezők fokozzák a zene művészi és érzelmi átélését. Az óvodapedagógus éneke és hangszerjátéka nyújtja az óvodásoknak a közvetlen, élő zenei élményt. Törzsök Béla "Zenehallgatás az óvodában" című gyűjteménye ideális választás zenehallgatáshoz az óvodában. Ez a gyűjtemény válogatott dalokat kínál a műzene és a népdalok kincsestárából.¹²

¹² Forrai, K. (2022). Ének az óvodában. [H. n.]: Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó ZRT., 57.o.

2. Hangszerhasználat az óvodában

2.1. Az óvodapedagógus hangszerei

Kezdetben, a 19. század végén a két évfolyamos „kisdédóvóképzők” tantárgyai között a hegedülés szerepelt. A hegedűoktatás célja az volt, hogy a gyermekek a dalokat nem csupán hangjegyek alapján, hanem emlékezetből tiszta hangzással elő tudják adni.¹³ *„Csak az az ének kísérhető hangszerekkel, amelyet a gyerekek már pontosan, szépen tudnak énekelni. Az óvónó tudásától, ízlésétől függ, hogy melyik dalt hangszereli és milyen mértékben alkalmazza a dal szövegéhez és melódiájához a különböző hangszereket.”*¹⁴

Napjainkban az óvodában nincs szükség a gyermekdalok hangszeres kíséretére, de nem elhanyagolható a hangszerhasználat, elvárás, hogy az óvodapedagógusok képesek legyenek legalább egy hangszeren játszani. Célszerű óvodai hangszernek a furulya vagy a gitár közül választani, de szóba jöhet még a hegedű, a xilofon és a metallofon is.¹⁵ Különösen a fiatal óvodapedagógusok számára kiemelten fontos, hogy az iskolai tanulmányaik mellett rendszeresen gyakoroljanak. Később, ha hosszabb időre szakadnak el a gyakorlástól, sokkal nehezebb újra elkezdeni a tanulást. Ez az egyik ok, amiért az óvónők ritkán veszik elő a hangszerüket.¹⁶ Az óvodapedagógusnak a megfelelő hangszer kiválasztása kulcsfontosságú ahhoz, hogy a gyermekek élményszerűen szerezzenek zenei tapasztalatokat. A jól megválasztott hangszer változatossá teheti az óvodapedagógus zenei tevékenységeit, továbbá a gyermekek életkorának és egyéni fejlettségének megfelelően lehetőséget teremt a személyre szabott zenei programok megvalósítására.

2.1.1. Furulya

Az óvodapedagógusok számára legrövidebb idő alatt a furulya a legkönnyebben elsajátítható hangszer. E hangszer hátránya, hogy kicsi a hangterjedelme, valamint ritkán az is előfordul, hogy gyártási hiba miatt hamisan szól. A C szopránfurulya hangja egy oktávval magasabb, mint az énekhang, így az nem ideális választás ének kíséretére.¹⁷ Dinamikus dallamok előadására és

¹³ Mészáros, I. (1988). Óvodai zenei nevelésünk másfél évszázada. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó., 117-119.o.

¹⁴ Mészáros, I. (1988). Óvodai zenei nevelésünk másfél évszázada. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó., 169.o.

¹⁵ Tóth-Pajor Szabolcsné. (2016.). Kisgyermek zenei nevelésének gyakorlata az Óvodai Nevelés című szakfolyóirat 1990-2015 között megjelent cikkeinek tükrében. Óvodai Nevelés., 21-22.o.

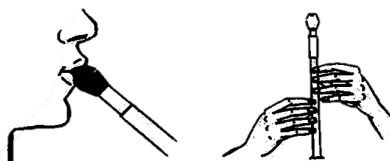
¹⁶ Diener, K., Kerecsényi, L., Vargha, I., & Vikárné Forrai, K. (1972). Ének zene az óvodában. Budapest: Tankönyvkiadó Budapest., 53.o.

¹⁷ Diener, K., Kerecsényi, L., Vargha, I., & Vikárné Forrai, K. (1972). Ének zene az óvodában. Budapest: Tankönyvkiadó Budapest., 54.o.

többszólamú játékhoz kiváló lehet. Ezen jellemzők kiemelten hozzájárulnak a zenei előadások sokoldalúságához és gazdagságához.¹⁸ A furulya használata széles körű zenei kifejezési lehetőségeket kínál. Emellett egyediséget és változatosságot adhat a zenei előadásoknak. A furulya megszólaltatása elsősorban a levegő rezgésével kezdődik, melynek irányát és erejét kell szabályozni. Az ajkak és az ujjak helyes pozíciója elengedhetetlen a kívánt hangok előállításához. (Lásd: 4. számú ábra).

4. ábra: A furulya megszólaltatása

(Forrás: Bai B. (2021).: *A furulya- és fuvolaoktatásban előforduló problémák kezelése a Kovács-módszer segítségével*, LTE BTK Művészetközvetítő és Zenei Intézet, Zenei munkaképesség-gondozó Szakirányú Továbbképzés, 9.o. <http://www.kovacsmethod.com/magyar/Dolgozatok/BAI%20BARBARA.pdf>)

A stabil és kényelmes furulyatartás fontos a tiszta hangzás érdekében. A helyes tartás és ujjtechnika kialakítása rendszeres gyakorlással és tudatos figyelemmel jár, de jelentősen hozzájárul a játék kényelméhez, a tiszta hangzás kialakításához és a zenei kifejezőképesség fejlesztéséhez.

2.1.2. Hegedű

Az óvodai zenei nevelés során a hegedű a legkiválóbb hangszer, amit óvodapedagógus választhat. Rugalmasságával és hangterjedelmével az óvodások hangjához tökéletesen képes alkalmazkodni.¹⁹ A hegedű a vonós hangszerek családjába tartozik.²⁰ Zengő hangja rendkívül közel áll az emberi hanghoz. Az óvodai dalok mellett, a zenehallgatásra szánt művek előadása is rendkívüli minőségi ezen a hangszeren. A hegedűjáték (Lásd: 5. számú ábra) elsajátításához kiváló zenei hallás is kell a rendszeres gyakorlás mellett és ez több év elkötelezettséget jelent a hangszerstanulás iránt.²¹

5. ábra: Óvodapedagógus hegedűjátéka

(Forrás: Forrai, K. (2022). *Ének az óvodában*. [H. n.]: Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó ZRT., 113.o.)

¹⁸ Törzsök, B. (1982). Zenehallgatás az óvodában. Budapest: Editio Musica Budapest Zeneműkiadó Kft., 17.o.

¹⁹ Törzsök, B. (1982). Zenehallgatás az óvodában. Budapest: Editio Musica Budapest Zeneműkiadó Kft., 17.o.

²⁰ Peham, C., & Traiger, L. (2017.). Zene, A hangok bűvöletében. [H. n.]: Babilon kiadó., 24.o.

²¹ Forrai, K. (2022). *Ének az óvodában*. [H. n.]: Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó ZRT., 117.o.

Játékához a gyakorlás mellett precíz kivitelezés szükséges, a hangszer kifinomultsága miatt igényli a pontos kezelést. A legnépszerűbb és legelismertebb hangszerek közé tartozik.

Az óvodában kevés óvodapedagógus használ hegedűt, mert a saját hangszer vásárlása és annak fenntartása rendkívül költséges. Kezdetben az óvodapedagógus hallgatókat segítették hangszerkölcsonzással, de tanulmányaik befejezésével ezt a kiváltságukat elvesztették. Azoknak, akik hegedűn játszanak, önmaguknak kell megteremteni a hangszerjáték feltételeit.²²

2.1.3. Gitár

A gitár húros hangszer és szép hangzása különleges zenei élményeket képes nyújtani. A gitár használatához el kell sajátítani az összhangzattan alapjait, amely az egyszerű gyermekdalokhoz képest sok időbefektetést jelent. Az óvodapedagógust a gitár használat műveltebbé teszi, de kizárólag csak zenehallgatásra érdemes használni. A gyermekdalok egyáltalán nem igényelnek hangszeres kíséretet, önmagukban tökéletesen helytállnak az óvodai zenei nevelésben.²³

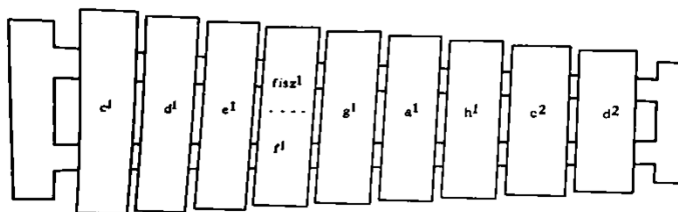
Az óvodában kevésbé használják a gitárt annak bonyolultsága miatt. Emellett az óvónők időhiánya és a hangszer tanulásához szükséges gyakorlás hiánya is hozzájárulhat ahhoz, hogy a gitárt kevésbé preferálják az óvodai zenei tevékenységek során.

2.1.4. Xilofon és metallofon

A xilofon és a metallofon az ütőhangszerek családjába tartozik. Aki legalább alapfokon jártas a kottaolvasásban rövid időn belül könnyen elsajátíthatja a hangszer használatához szükséges alapokat.²⁴ A két hangszer működtetésében és felépítésében (Lásd: 6. számú ábra) megegyezik, de különböző anyagból készülnek.

6. ábra: Xilofon és metallofon felépítése

(Forrás: Törzsök, B. (1982). *Zenehallgatás az óvodában*. Budapest: Editio Musica Budapest Zeneműkiadó Kft., 17.o.)

A xilofon fából készül, melyre görög neve utalást is tesz, hiszen a xilos (=fa) szóból ered. A metallofon neve szintén görög szóból eredeztethető, a metallos (=fém) szóból kapta nevét. Anyaguk más, de emiatt hangszínük is különböző. A metallofonnak fémesen zengő hangja van, míg a xilofon „száraz” csattogó hangot ad. A két hangszert gyakran összecszerelik,

²² Diener, K., Kerecsényi, L., Vargha, I., & Vikárné Forrai, K. (1972). *Ének zene az óvodában*. Budapest: Tankönyvkiadó Budapest., 53.o.

²³ Forrai, K. (2022). *Ének az óvodában*. [H. n.]: Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó ZRT., 118.o.

²⁴ Forrai, K. (2022). *Ének az óvodában*. [H. n.]: Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó ZRT., 117.o.

a metallofont is xilofonnak nevezik.²⁵ Az óvodapedagógus számára ideális hangszer, hiszen egyszerűbb változata nem túl költségigényes, könnyen beszerezhető, egyszerűen működtethető.

Az óvodapedagógus sok más hangszerrel (pl.: fuvola, klarinét, cselló, ukulele) is dolgozhat, de fontos, hogy ne csak felületesen ismerje azok kezelését, hanem mögöttük több éves gyakorlat álljon.

2.2. Hangszerek használata az óvodai zenei nevelésben

Amennyiben hangszeres mű bemutatására kerül sor, lehetőség szerint az minden esetben élő előadással történjen. A hangszeres műveknek a gyermekek fejlettségéhez és életkori sajátosságaihoz igazodnia kell. Az óvodapedagógusnak élményszerű, kifogástalan előadást kell nyújtania.²⁶

Menetelés közben, egyenletes járás alatt furulyát alkalmazva a gyermekek a zene ritmikus lüktetését könnyebben érzékelik, mint az énekhangot, így örömmel vesznek részt a zenei élményben. Hangszert használhatunk a gyermekek táncának kíséretében is. Ez nemcsak a gyermekek fáradását csökkenti, hanem a pedagógus hangját is kíméli. Az énekfoglalkozást hangszeres zenehallgatással zárhatjuk, így a gyermekek még gazdagabb zenei élményt kaphatnak. A dallamok felismerésekor a dalokat hangszerral is bemutathatjuk. A magas és mély hangok, a gyors és lassú váltakozás, valamint a különböző hangerő érzékeltetésére hangszeres játék is kiválóan alkalmas.²⁷ Ugyanakkor a gyermekhangszereket célszerű megfelelő kontextusban alkalmazni, mivel a túlzott hangszeres zaj zavarhatja a csendesebb zenei pillanatokat. Fontos a hangszeres és hangszer nélküli zenei élmények egyensúlyának fenntartása a gyermekek fejlődése szempontjából.

Általánosságban kerülni kell a felesleges és túlzott hangszerjátékot. Amikor a gyermekek énekelnek, javasolt elhagyni a hangszeres kíséretet, kivéve amikor az adott dal eleve tartalmazza azt (pl.: egyes Gryllus dalok). A hangszerjáték elvonhatja a figyelmet a gyermekek énekéről, megnehezítve ezzel a hibák észlelését és javítását. Új dal tanításakor javasolt kerülni a hangszeres kíséretet. Az új dal esetében fontos a dallam és a szöveg egysége, azt egymástól nem szabad elválasztani. Fontos megjegyezni, hogy egyes dalokat időnként lehet kísérni hangszerral, de ez ne történjen meg rendszeresen.²⁸

²⁵ Törzsök, B. (1982). Zenehallgatás az óvodában. Budapest: Editio Musica Budapest Zeneműkiadó Kft., 17-18.o.

²⁶ Tóth-Pajor Szabolcsné. (2016.). Kisgyermekek zenei nevelésének gyakorlata az Óvodai Nevelés című szakfolyóirat 1990-2015 között megjelent cikkeinek tükrében. Óvodai Nevelés., 21-22.o.

²⁷ Diener, K., Kerecsényi, L., Vargha, I., & Vikárné Forrai, K. (1972). Ének zene az óvodában. Budapest: Tankönyvkiadó Budapest., 55.o.

²⁸ Diener, K., Kerecsényi, L., Vargha, I., & Vikárné Forrai, K. (1972). Ének zene az óvodában. Budapest: Tankönyvkiadó Budapest., 55.o.

3. Gyermekhangszerek

3.1. Hangszer vagy gyermekhangszer?

A hangszerek sokféle hangzással bírnak, amelyek segítségével különböző zenei stílusokat tudunk kifejezni. „*A hangszer zenei hangok keltésére, zenélésre szolgáló eszköz.*”²⁹ Ezek sokféle formában és méretben léteznek, és fontos szerepet játszanak a zenei alkotásban és előadásban.

A gyermekhangszerek a hagyományos hangszerekhez képest kisebb méretű, könnyen használható hangszerek, melyek kifejezetten a gyermekek számára készültek és a gyermekek szórakoztatását szolgálják. Zenei tevékenységek során a gyermekhangszereknek köszönhetően zenei élményt élhetnek át a gyerekek, továbbá ezek az eszközök széleskörű fejlődési lehetőségeket kínálnak. „*A gyermek zenélés közben érzelmeket él át, érzelmeket hoz létre.*”³⁰ A zenéhez kapcsolódó tevékenységek élményekkel gazdagítják az óvodás korú gyermekeket, és fontos szerepet töltenek be a tapasztalatszerzésben.³¹

A gyermekhangszerek egyszerűsége mellett, használatuk biztonságosabb és a kisgyermekek igényeinek megfelelően lettek kialakítva. Fontos megjegyezni, hogy a gyermekhangszerek is valódi hangszerek, a felnőtt hangszerek kezdetlegesebb változatai,³² emiatt művészi előadásra nem alkalmasak. A továbbiakban a gyermekeknek szánt hangszerekről fogok részletesebben írni.

3.2. A gyermekhangszerek típusai

Mivel a gyermekhangszerek hasonló felépítésűek, mint a felnőtt hangszerek, csoportosításuk is azonos alapokon történik. A gyermekhangszeren való játék hasonló zenei élményt nyújt, mint a hagyományos hangszerek.

A gyermekhangszerek csoportosítását több szempont szerint is meg lehet közelíteni. Az általam választott csoportosítási szempont a hangszerek megszólaltatási módja. A hangszerek csoportjai közé tartoznak a vonós, billentyűs, ütős és pengetős eszközök.³³ Gyermekhangszerek esetében egyszerű a csoportosítás anyaghasználat szempontjából, hiszen ezek az eszközök általában fából, fémből vagy műanyagból készülnek.

²⁹ Eöry, V. (2013.). Magyar értelmező szótár diákoknak. [H. n.]: Tinta Könyvkiadó KFT., 296.o.

³⁰ Falus, A. (2016). Zene és egészség. [H. n.]: Kossuth Kiadó., 188.o.

³¹ Balogh, M., & Czíkó, G. (2000). Az óvodai zenei nevelés módszertana 1.rész. Losonc: [K. n.], 4.o.

³² Árgány, B. (2022). „Hang-szereljünk!”. [H. n.]: Magyar Kultúra Kiadó Kft., 7.o.

³³ Bär P., F. (2003.). Mi MICSODA Hangszerek. [H. n.]: Tessloff és Babilon Kiadó., 7.o.

A gyermekhangszereket nem professzionális zenélésre szánták, ezért nem szükséges, hogy ugyanolyan tökéletes hangzást produkáljanak, mint a felnőtteknek szánt változatok. „A gyermekek kezébe óvodában ütőhangszereket adunk: dob, háromszöget és cintányért.”³⁴ A továbbiakban ezeket a gyermekhangszereket ismertetem részletesebben.

3.2.1. Ütős gyermekhangszerek

Az ütős hangszereket ritmushangszernek is hívják, mivel fő céljuk a ritmus tartás, ritmus diktálás³⁵. „Megszóltatásuk főképp ütéssel, fúvással vagy dörzsöléssel történik.”³⁶ A gyermekek ritmusérzékének fejlődéséhez nagymértékben hozzájárulnak. A hangszerek megszóltatásához mindkét kezet használva a két agyfélteke összehangolását segíthetjük elő. Emellett támogathatja a koncentrációs készség fejlődését is, hiszen a gyermeknek a figyelmét teljes mértékben a kezei mozgására kell összpontosítania. A legfontosabb ütős gyermekhangszerek közé tartozik a dob, a háromszög és a cintányér (Lásd: 7. számú ábra).

7. ábra: Gyermekhangszerek az óvodában
(Forrás: Forrai, K. (2022). Ének az óvodában. [H. n.]: Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó ZRT., 98.o.)

A dobok membranofon hangszerek. „A membranofon hangszerek kifeszített membrán révén hozzák létre a hangokat.”³⁷ Óvodában a hagyományos kisméretű egy kézbe vehető dobot érdemes használni. Emellett használhatunk csörgődobot is, de ha felesleges zajt keltenek a csörgők, akkor érdemes inkább mellőzni az adott hangszert. A dob a legjobb választás óvodai hangszernek, mivel egyszerűsége ellenére rendkívül hatékonyan fejleszti a gyermekek ritmusérzékét. A dob játékos formában segít a zenei kreativitás kibontakozásában és eközben könnyen kezelhető is. Kétféleképpen szólaltathatjuk meg, kézzel vagy verővel. Kézzel való megszóltatásához a dobot ujjainkkal vagy kézfelületünkkel üthetjük, különböző technikákkal kifejezve a különböző hangszíneket. Verővel történő megszóltatáskor a dobverőt a kezünkbe véve a dobra ütünk, szintén figyelve az ütések erősségére és időzítésére a kívánt hangzás eléréséhez.

³⁴ Forrai, K. (2022). Ének az óvodában. [H. n.]: Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó ZRT., 98.o.

³⁵ Peham, C., & Traiger, L. (2017.). Zene, A hangok bővületében. [H. n.]: Babilon kiadó., 38.o.

³⁶ Árgány, B. (2022). „Hang-szereljünk!”. [H. n.]: Magyar Kultúra Kiadó Kft., 7.o.

³⁷ Árgány, B. (2022). „Hang-szereljünk!”. [H. n.]: Magyar Kultúra Kiadó Kft., 8.o.

További gyermekhangszer, melyet fontos megemlíteni: a háromszög. Az eszköz fémből készül és rendelkezik egy hozzátartozó ütővel, mellyel meg kell koppintani a háromszög alsó részét, ami így hangot hoz létre. A háromszöget zsinórra akasztva, közel a vállmagasságban szükséges megfogni. Fontos, hogy tartsuk azt annyira távol a testtől, hogy a ruha és a gyermek ujjá se érjen hozzá. A hangszer alsó keresztrúdjára fentről lefelé ütünk, ezzel elkerülve, hogy a háromszög forogjon. A háromszöget a bal kézben kell tartani, míg a fémütőt a jobb kézben. Balkezes gyermek esetén ez ellenkező kézzel történik.³⁸

A cintányér alakja kerek és lapos. Ez általában fémből készül és a megszólaltatásához mindkét kézre szükség van. A cintányért zsinórjainál fogva ütjük össze³⁹, így ennek következtében a hangszer rezgése hozza létre a hangot. Meglátásaim szerint a cintányér használata kifejezetten ideális a nagyobb gyermekek számára, mivel ők az életkori sajátosságaiknak megfelelően képesek könnyebben kezelni. Ezenkívül a cintányér játékaival a gyerekek ügyessége és motorikus képessége is fejlődik.

Sedef S. és Canan E. 2013-as kutatása szerint, a törökországi óvodákban a zenei eszközök hiányának kompenzálása érdekében elterjedt kézműves tevékenység, hogy a gyermekek kézzel készítenek hangszereket. Ezen óvodákban hangsúlyozzák az ütőhangszerek használatát, ami kreatív zenei oktatási megközelítést kínál. A kutatások szerint a gyermekek részvétele a zenei tevékenységekben és saját hangszereik létrehozásában elősegíti az alapvető készségek fejlődését, ami később iskolai tanulmányaikra és mindennapi életükre is pozitív hatással lehet. A Török Nemzeti Oktatási Minisztérium évente összeállít egy listát az óvodákban javasolt zenei felszerelésekről, de ezek beszerzése nehéz, ezért támogatják a hangszerek házilagos elkészítését. A gyermekhangszerek készítése nemcsak közösségépítő szerepet tölt be, hanem segít az önkifejezés és a kreativitás fejlődésében.⁴⁰ (Lásd: 8. számú ábra).

8. ábra: Közösségépítés hangszerek segítségével

(Forrás: Forrai, K. (2022). *Ének az óvodában*. [H. n.]: Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó ZRT., 99.o.)

³⁸ Forrai, K. (2022). *Ének az óvodában*. [H. n.]: Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó ZRT., 98.o.

³⁹ Forrai, K. (2022). *Ének az óvodában*. [H. n.]: Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó ZRT., 98.o.

⁴⁰ Sedef, S., & Canan E., Ü. (2013). Musical instruments made by small hands: A multifunctional activity at preschools in Turkey. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 93, 1879-1884., 1879.o.

4. A kreativitás, a szociális és a motoros készségek

A kreativitás, a szociális készségek és a motoros készségek együttes fejlesztése kulcsfontosságú a személyiség fejlődésben és az életminőség javításában. Ezek az elemek egymást kiegészítve hozzájárulnak egy kiegyensúlyozott és gazdag életvitel kialakításához.

4.1. Kreativitás

„Pszichológiai tesztekkel kimutatták, hogy a zene hallgatása, élvezete is növeli a kreativitást és a képzelőerőt.”⁴¹ A kreativitás a mindennapokban fontos szerepet játszik a problémamegoldásban. Kreatív gondolkodással könnyebben találhatunk hatékony megoldásokat az adott feladataink, céljaink teljesítésére. Gyakran nehéznek, megoldhatatlannak hitt feladatokat könnyebben megoldhatunk, ha fejlett kreativitási képességgel rendelkezünk. A kreativitás mindenki számára elérhető készség, amelyet fejleszthetünk és alkalmazhatunk a mindennapi életben. A fejlesztése idő és gyakorlat kérdése, de rendszeres gyakorlással magasabb szintre emelhető ez a képesség. A gyermekek különböző módon fejezik ki kreativitásukat. Bár minden gyermek kreatív, különböző területeken és módokon mutatják meg ezt a képességüket.

Az óvodás gyermek kreativitását kifejezheti színes rajzok készítésével, ahol szabadon választhatja meg a színeket és formákat. Továbbá, a játékok során fantáziadús történeteket és szerepjátékokat alkothat, ahol saját világait és karaktereit hozza létre. A kézműves tevékenységek, például gyurmázás vagy a papír alakítása során is megnyilváníthatja kreativitását, ahol saját elképzeléseit formálhatja meg. Zenei tevékenység során a szabad ritmus és dallamalkotás során bontakozhat ki igazán a gyermek kreativitása. Amikor kreatív tevékenységekről beszélünk, akkor a lehető legkevesebbet avatkozzunk be a folyamatokba. A gyermek akkor tud a leghatékonyabban fejlődni, ha szabadon alkothat, önkifejezése nincs akadályozva. Kezdetben a gyermekek kísérleteznek az eszközökkel, saját határaikat feszegetik. Akkor tudnak a leghatékonyabban fejlődni, ha maguk tapasztalják meg a dolgokat. Az önkifejezés kulcsfontosságú eszközzé válik, amikor már azt kívánják kifejezni, ami bennük van, legyen az érzés, élmény, személy vagy tárgy.

A képzelet és a kreativitás fejlődése során a gyermekek megtanulják adott helyzetekben, hogy cselekedjenek és reagáljanak. Fontos, hogy improvizálni, kísérletezni tudjanak.⁴² A kíváncsiság és a dolgok iránti érdeklődés nélkül kreativitásról nehezen beszélhetünk.

⁴¹ Falus, A. (2016). Zene és egészség. [H. n.]: Kossuth Kiadó., 24.o.

⁴² Hirler, S. (2005). Frühe Kindheit – die ersten sechs Jahre. Deutsche Liga für das Kind 8. Jg., Heft 4, 8-13., 3.o.

Amennyiben odafigyelünk a világ történéseire, eseményeire, az segítségünkre lehet az újszerű dolgok felfedezésében. Az érdeklődés segíthet abban, hogy az akadályokat, feladatokat észrevegyük, kreativitásunk segítségével megoldhassuk azokat.⁴³

Az improvizáció az ötletek generálásának egy formája, egyben a kreativitás alapvető megnyilvánulása, amely arra ösztönzi a gyerekeket, hogy fantáziájuknak megfelelően alkossanak. Az improvizáció bár a kreativitás része, mégsem alapvető készség. Magas szintű tanulható készség, mely értelmi fejlődéssel, gyakorlással, tapasztalattal és magasabb szintre fejleszthető.⁴⁴ A gyerekek zenei alkotókészségüket sokféle tapasztalatuk és zenei emléküik alapján fejlesztik. Az óvónőknek fontos szerepe van abban, hogy a gyerekek kreatív készségeiket kibontakoztassák, példáikkal és bátorításukkal. Azok a gyerekek, akik spontán elkezdenek énekelni, jól érzik magukat, különösen, ha az óvónő támogatja őket. Az alkotóképesség általános része az emberi személyiségnek, és az óvónőknek van lehetőségük pozitívan befolyásolni a gyerekek zenei kreativitását, például azáltal, hogy énekes motívumokat mutatnak be.⁴⁵

4.2. Szociális készségek

„*A kisgyermekkor szociális fejlődés főszíntere a család*”⁴⁶, így a szülők szerepe kulcsfontosságú a folyamat során. A családi szocializáció során a gyerekek megtanulják az együttműködést, az empátiát és az alapvető társadalmi normákat. A szülők által közvetített értékek nagy hatással vannak a gyermek szociális fejlődésére. A szülők mintát nyújtanak gyermekeik számára és az elsődleges példaképei a társadalomba való beilleszkedésük során. Fontos a pozitív példamutatás, a megfelelő társadalmi értékek követése. Az együtt töltött idő, a játék és a beszélgetések mind hozzájárulnak a gyermek szociális készségeinek fejlődéséhez. A kisgyerekek szocializációs folyamatát négy különböző, de összefüggő területre oszthatjuk:

- Szabályozó-kontroll: a gyermekben tudatosítják az erkölcsi normákat, szabályokat.
- Képzési kontextus: a gyermek ismereteket szerez, készségeket sajátít el.
- A képzelet kontextusa: a gyermek ösztönzése, kísérletezés, alkotás.
- Interperszonális kontextus: érzelmi állapotok megismerése, tudatosítása.⁴⁷

⁴³ Csíkszentmihályi, M. (2008). Kreativitás A flow és a felfedezés, avagy a találékonyság pszichológiája. (A. Keresztes, Ford.) Budapest: Akadémiai Kiadó., 60.o.

⁴⁴ Koutsoupidou, T., & Hargreaves J., D. (2009). An experimental study of the effects of improvisation on the development of children's creative thinking in music. *Psychology of Music*, 251-278., 253-254.o.

⁴⁵ Forrai, K. (2022). Ének az óvodában. [H. n.]: Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó ZRT., 108-109.o.

⁴⁶ Csapó, B. (2012). Mérlegen a magyar iskola. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó., 328.o.

⁴⁷ Bernstein, B. (1971). Társadalmi osztály, nyelv és szocializáció. [H. n.]: [K. n.], 52.o.

Az óvodai szocializáció a gyerekek életében meghatározó időszak. Az óvodában a gyermekek elsajátítják az empátia és az együttérzés alapjait, amely segít a kapcsolatok kialakításában. A közös játékok során megtanulnak alkalmazkodni társaikhoz és képesek az érzelmeik kifejezésére. *„Az érzelmeik kifejezése, mint szociális készség az önkifejezés készségei közé sorolható – a készségcsoport további eleme a vélemény kifejezése, a dicséret elfogadása és a pozitív énkép.”*⁴⁸ Együttműködnek, valamint tanulnak a problémamegoldásról és az empátiáról, ami hozzájárul a konfliktusok könnyebb kezeléséhez. A gyermekek egyre inkább önállóvá válnak, elkezdődik a társadalomba való beilleszkedésük folyamata. Az óvodai beilleszkedés során kiemelkedő fontosságú az új szociális szerepek elsajátítása és új kapcsolatok kialakítása. Ezen folyamat részeként alkalmazkodni kell a gyermeknek az új feltételekhez, kapcsolatokhoz és elvárásokhoz.⁴⁹ A zenei nevelés pozitív hatással van az intelligenciára is, mivel hangszeren játszani az egyik legösszetettebb emberi tevékenység. A legegyszerűbb dalok hangszeres előadásához szükség van érzelemre és nem utolsósorban értelemre is.⁵⁰

Az együtt zenélés és éneklés alkalmával a gyermekek nemcsak élményeiket osztják meg egymással, hanem közösen dolgoznak a zenei kifejezésen is. Ennek eredményeként kialakulhat a közösségi szellem és az empátia. A zenés játékok ösztönzően hathatnak a csoportos tevékenységekben, segítve az együttműködés készségeinek kialakítását. A különböző zenei stílusok hallgatása és megbeszélése során a gyermekek megoszthatják érzelmeiket és véleményüket egymással, ami elősegítheti az érzelmi intelligencia és a verbális kifejezőkészség fejlődését. A kreatív zenei játékok és a csoportos zenélés során együttműködhetnek, közösen oszthatják meg az eszközöket, és közös alkotásokat hozhatnak létre, ezzel erősítve a csapatmunka készségeit.

4.3. Motoros készségek

A motoros képességek a mozgástevékenységek öröklött és szerzett összetevőit foglalják magukban. Ezek két nagy csoportja: a koordinációs és a kondicionális képességek. Ide tartoznak olyan összetevők, amelyek fejlődnek az egyéni fejlődés során a genetikai adottságok és környezeti tényezők hatására, de tudatosan is fejleszthetők. A motoros képességek egy teljes rendszeren belül jelennek meg, amit cselekvésnek nevezünk. Ebben a rendszerben különböző

⁴⁸ Zsolnai Anikó: A szociális készségek fejlődése és fejlesztése gyermekkorban, Iskolakultúra Online, 2, (2008) 119-140, 120. o.

⁴⁹ Borbélyová, D., & Slezáková, T. (2015). A pedagógiai szervezési feltételek optimalizációja a gyermek első évfolyamba való beilleszkedésének kontextusában. Képzés és gyakorlat, 13. evf. 1-2. sz., 7-9.o.

⁵⁰ Bastian, G. H. (2001). Ergebnisse einer sechsjährigen Langzeitstudie über Wirkungen von Musik und Musizieren auf die Entwicklung 6- bis 12-Jähriger. Kinder optimal fördern - mit Musik, 1-5. 3.o.

tényezők, mint pszichológiai, élettani és környezeti tényezők, együttesen befolyásolják a cselekvést.⁵¹

Az elmúlt évtizedekben szembetűnő változások követhetők nyomon a gyermekek testmozgási szintjében. A szabadtéri aktív játékot egyre inkább felváltják a benti elfoglaltságok. Kiemelendő, hogy az óvodás kor (negyediktől hetedik életév) kritikus időszak a motoros fejlődés szempontjából. A motoros feladatok hiánya ebben az időszakban később nem pótolható hatékonyan, beleértve a fejlődést, növekedést és érési folyamatokat. Ezért az egészséges motoros fejlődés támogatása érdekében kiemelt figyelmet kell fordítani a gyermekeknek ebben az időszakban nyújtott mozgási lehetőségekre és aktivitásokra.⁵²

A gyermek fejlődéséhez elengedhetetlen, hogy kiegyensúlyozott és aktív mozgáslehetőségeket biztosítsunk számukra, különösen a zenei tevékenységek során. Ezek a tevékenységek lehetőséget teremtenek a gyermeknek arra, hogy kreatívan és szabadon mozoghasson a zenére reagálva. Az aktív mozgás és zenei kifejezés összekapcsolása hozzájárulhat a gyermekek egészséges fejlődéséhez és a kognitív képességeik kibontakozásához. Az óvónőknek kiemelten fontos szerepük van abban, hogy támogassák és ösztönözzék a gyermekeket a mozgás és zene harmonikus egyensúlyában.

Hangszereken való játék, például csörgők és dobok használata, pozitívan hat a gyerekek motoros készségeire. A finommotorika kialakításában nélkülözhetetlen, mivel a gyerekek különféle ujjmozgásokkal szólaltatják meg a hangszereket. Az ujjak mozgatása nem csak a zenei kifejezés része, hanem a kéz- és ujjkoordináció fejlesztését is elősegíti. A hangszerjáték és a ritmusok követése pozitív hatással van a szem-kéz koordinációra is, mivel a gyerekek időzítetten használják az ujjakat vagy más testrészeiket a hangszerek eléréséhez. A tánc és a mozgásos játékok további lehetőségeket kínálnak a motoros fejlődésre, beleértve az egyensúlyérzéklet és a testtudatot. A ritmusok követése vagy az ütőhangszerek használata során megjelenő mozgások fokozhatják a testtartás és a testrészek közötti koordináció készségeit. Ezen keresztül a gyerekek nem csak zenei élményeket szereznek, hanem átfogó motoros készségeiket is fejlesztik, ami előnyös lehet az általános fejlődésük szempontjából.

⁵¹ Polgár, T., & Szatmári, Z. (2011). A motoros képességek. Pécs: Pécsi Tudományegyetem, 7.o.

⁵² Atikovic, A., Čolakhodžić, E., Užićanin, E., Petković, E., Nožinović, A., Mujanović, E., Lilic, A. (2023). Age and Gender Differences in Anthropometric Characteristics and Motor Performance of 3 through 6 Young Kids Aged. Children, 1-10., 1-2.o.

5. A kutatás elméleti háttere

A kutatásom során arra törekedtem, hogy a feltevésemet az óvodapedagógusokkal készített strukturált interjúk segítségével igazoljam. Ennek oka az volt, hogy a strukturált interjúk előre meghatározott, rendszerezett kérdéseket tartalmaztak (lásd: 1. melléklet), amelyek lehetővé tették a pontosabb és összehasonlíthatóbb eredmények elérését. Ezen túlmenően, segítették a kutatási folyamat célirányos irányítását és megkönnyítették az adatok összegyűjtését. Hozzájárultak ahhoz, hogy tanulmányozni tudjam a gyermekhangszerek kreatív, szociális és motoros készségfejlesztő hatásait. Az interjúk személyes jellege lehetővé tette, hogy az óvodapedagógusok megosszák saját tapasztalataikat és nézeteiket a témával kapcsolatban. Azért, hogy megértsük a gyermekhangszerek fontosságát az óvodai nevelésben, alaposan meg kell ismernünk ezek alkalmazását és használatát a mindennapi gyakorlatban, különös hangsúlyt fektetve a zenei tevékenységekre. Ezáltal a kutatás célja az volt, hogy átfogó képet nyújtsak a gyermekhangszerek szerepéről és jelentőségéről az óvodai környezetben.

5.1. A kutatás folyamata

Az interjúkérdések körébe tartozik a gyermekhangszerek használatának hatékonysága a gyermekek kreativitásának, motoros készségeinek, valamint szociális és koncentrációs képességeinek fejlesztésében. Emellett a kérdések felölelik azt is, hogy hogyan támogatják az óvodapedagógusok az improvizációt és az együttműködést a zenei tevékenységek során, valamint hogyan befolyásolják ezek a tevékenységek a gyermekek konfliktuskezelését. Az interjú során lehetőség nyílik arra is, hogy az óvodapedagógusok megosszák saját tapasztalataikat és véleményüket a témával kapcsolatban.

Az óvodapedagógusokkal folytatott interjúk során célom volt, hogy különböző tapasztalati és gyakorlati háttérrel rendelkező óvodapedagógusokat vonjak be, ezzel lehetőséget teremtettem arra, hogy hosszabb és rövidebb ideje a szakmában dolgozók is megoszthassák velem a tapasztalataikat. Minden interjú alkalmával arra törekedtem, hogy az interjúalanyok minél részletesebben oszthassák meg velem saját tapasztalataikat a témában, beleértve azt, hogyan alkalmazzák ezeket az eszközöket a mindennapi gyakorlatban, valamint milyen hatásokat észlelnek a gyerekek szociális -és motorosfejlődésében. Az interjúkat elektronikus formában jegyzeteltem le, mivel ez a módszer bizonyult a leghatékonyabbnak a válaszok rögzítésében és a lényeges információk kiemelésében, segítve ezzel az interjúk hatékonyabb elemzését.

A két kutatási kérdésemre legfőképpen a 6-7., illetve a 12-13. kérdések (lásd: 1.melléklet) adnak választ. A többi interjúkérdés is kulcsfontosságú, mivel átfogó és komplex képet nyújt az óvodai zenei nevelésről. Az interjúkérdések által betekintést nyerhetünk abba, hogy az óvodapedagógusok milyen módon járulnak hozzá a gyermekek zenei neveléséhez és kreatív fejlődéséhez az óvodában. Az információk segítenek megérteni, hogy mennyire fontosnak tartják a pedagógusok a zenei készségek és tevékenységek integrálását a mindennapi gyakorlatba, valamint hogyan támogatják ezt a gyermekek spontán zenei megnyilvánulásainak és alkotótevékenységeinek bátorításával. Emellett feltárják az együttműködés és az empátikus viselkedés szerepét a zenei tevékenységek során, valamint, hogy hogyan hatnak ezek a tevékenységek a konfliktuskezelésre az óvodai környezetben. Az interjúk eredményeit a kutatási kérdéseimhez igazodó sorrendben fogom bemutatni.

Az interjúkat két különböző intézményben, 2 hónap alatt (2024 február-március), összesen 10 óvodapedagógussal készítettem el, hogy széleskörű képet kapjak a nézőpontjukról és egyéni tapasztalataikról a gyermekhangszerek használatával kapcsolatban. Az interjúalanyokat személyes kötődésem alapján választottam meg. Az egyetemi éveim alatt a kötelező gyakorlatokat azokban az intézményekben töltöttem, ahol az óvodapedagógusok dolgoznak.

5.2.Az intézmények bemutatása

A kutatás keretében megfordultam egy megyei jogú városban található óvodában, valamint egy másik óvodában, mely egy kisebb, nagyközségnek minősülő településen működik. A megyei jogú városi óvodába járó gyermekek döntő többségének szociális helyzete megfelelő. A gyermeklétszám 116 fő, akiknek a mindennapi életét hat vegyes életkorú gyermekcsoportban összesen 12 óvodapedagógus, 6 dajka és 3 pedagógiai asszisztens segíti. A nagyközségnek minősülő településen a gyermekek szociális helyzete rendkívül nehéz. Az intézménybe összesen 97 gyermek jár, közülük 22 gyermek hátrányos helyzetű, míg további 45 gyermek halmozottan hátrányos körülmények között él. Ez azt jelenti, hogy a gyermekek közel 70%-a olyan kedvezőtlen szociális körülmények között él, amelyek negatívan befolyásolhatják fejlődésüket és jövőbeli kilátásaikat. Ez az arány kiemelkedően magas és aggasztó jelenség, amelyre különös figyelmet kell fordítani (lásd: 9.ábra). A gyermekek társadalmi beilleszkedése ilyen körülmények között nem kielégítő, az életkörülményeik pedig nem megfelelőek. Ennek következtében a gyerekek nem tudnak optimálisan fejlődni és boldogulni a mindennapi életben.

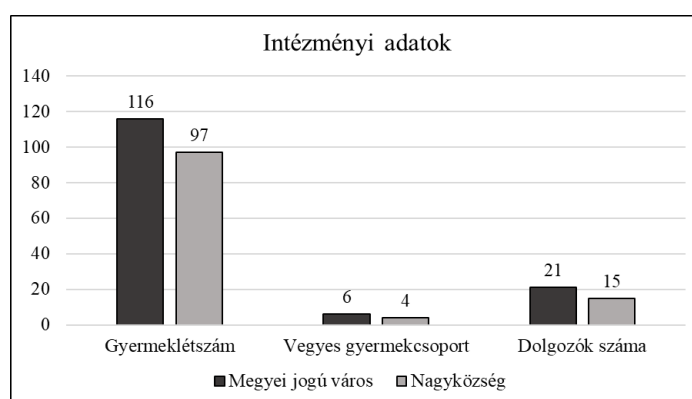
Az óvodai nevelésük és támogatásuk kiemelt fontosságú annak érdekében, hogy lehetőséget biztosítsunk számukra egy stabilabb és ígéretesebb jövőre.

9. ábra: A gyermekek szociális körülményeinek megoszlása a nagyközségben
(Forrás: saját diagram)

A 4 vegyes életkorú gyermekcsoportban a gyermekek mindennapi szükségleteit 8 óvodapedagógus, 4 dajka és 3 pedagógiai asszisztens biztosítja. Az intézmények adatainak összehasonlítását részleteiben az alábbi táblázat mutatja be (lásd: 10. ábra). Ez az összehasonlítás lehetővé teszi számunkra, hogy jobban megértsük az egyes intézmények helyzetét és az esetleges különbségeket az ellátásukban.

10. ábra: Az intézmények adatai: a gyermekek, a gyermekcsoportok, a dolgozók száma
(Forrás: saját diagram)

Az interjúk rögzítése és rendszerezése után alaposan elemeztem az egyes válaszokat, figyelembe véve azok összefüggését a kutatás célkitűzéseivel, a feltett kérdésekkel, valamint az általánosan elfogadott szakirodalommal. Az elemzés folyamán gondosan összehasonlítottam a kapott válaszokat, hogy az azokban rejlő összefüggéseket feltárjam. Emellett kiemeltem és részleteztem azokat a válaszokat, amelyekben érdekes vagy jelentős információk találhatók. Külön hangsúlyt fektettem az ilyen érdekességekre, hogy a kutatás eredményei minél gazdagabbak legyenek. Arra törekedtem, hogy a válaszok minél teljesebb képet adjanak a kutatás témájáról és hogy azok hozzájáruljanak a kutatási kérdések megválaszolásához.

6. A kutatás eredményeinek bemutatása

E fejezetben a dolgozat által elért eredmények és az ezekből levonható következtetések kerülnek bemutatásra, kiemelve azokat a főbb eredményeket, amelyek a kutatás céljainak megvalósításához hozzájárultak. Az óvodapedagógusok pozitívan álltak azt interjúhoz és szívesen fogadták a megkeresést. Készségesen vettek részt az interjúban, ami mutatja, hogy érdeklődéssel és odafigyeléssel fordultak a témához. A beszélgetés során lelkesen osztották meg gondolataikat a zenei neveléssel kapcsolatban, ami tükrözi elkötelezettségüket ezen a területen. Az interjúkban kapott válaszokat a kutatási kérdések által meghatározott sorrendben mutatom be.

A kiválasztott óvodapedagógusok 1982 és 2023 között szereztek diplomát. A megkérdezett tíz interjúalany közül kilenc fő rendelkezik felsőfokú, míg egy fő középfokú végzettséggel. Az interjúalanyok óvodapedagógusi pályán eltöltött ideje változatos időtartamokat ölel fel. Két személy 1-5 éve, míg kettő másik már 10-20 éve dolgozik ezen a területen. Kettő interjúalany esetében ez az idő 21-30 év, míg három másik számára ez 31-40 év. Egy interjúalany kiemelkedően hosszú ideje, 42 éve dolgozik óvodapedagógusként. Ő a legrégebben a pályán dolgozó, míg az eddigi legkevesebb időt eltöltött pedagógus mindössze 1 éve tevékenykedik óvodapedagógusként. Az óvodapedagógusok pályán eltöltött idejének mértékét az alább mellékelt táblázat ismerteti (lásd: 1. táblázat).

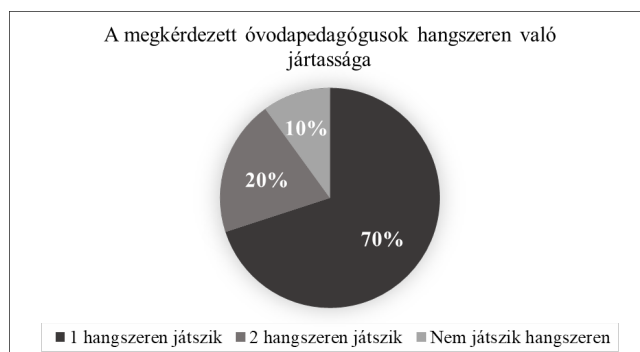
*1. táblázat: Az óvodapedagógusok adatai
(Forrás: saját táblázat)*

	1. interjúalany	2. in.al	3. in.al	4. in.al	5. in.al	6. in.al	7. in.al	8. in.al	9. in.al	10. in.al
Diploma szerzésének éve	1996	2023	1982	2020	1995	1989 (középfokú végzettség)	2012	1997	1988	2002
Pályán eltöltött idő (év)	28	1	42	3	35	35	10	30	36	20
Jelenlegi intézményben eltöltött idő (év)	19	10	26	3	5	19	9	9	23	3
Betöltött pozíció	óvodapedagógus	óv.ped.	óv.ped.	óv.ped.	óv.ped.	óv.ped., munkaközösség vezető	óv.ped.	óv.ped.	óv.ped., vezető helyettes	óv.ped.

Az interjú résztvevői között három személy 1-5 éve, további három résztvevő pedig 6-10 éve dolgozik az adott intézményben. Kettő fő már 11-20 éve, míg további két személy 21-30 éve dolgozik az intézményben. A tíz megkérdezett személy kizárólag óvodapedagógusként tevékenykedik, egy fő emellett munkaközösség vezető, míg egy másik pedagógus vezető helyettes szerepkört is betölt.

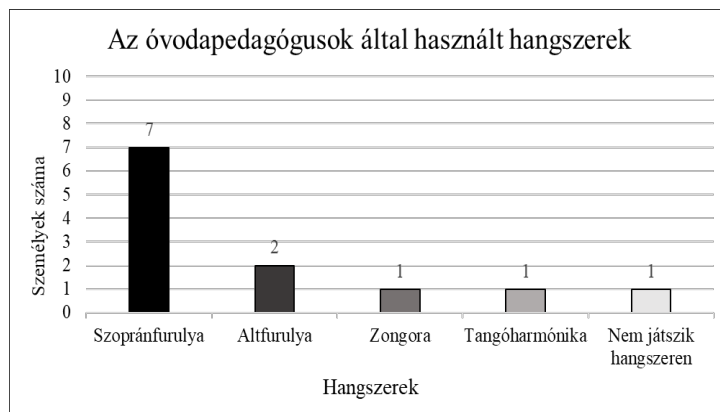
Az adatok szerint a vizsgált tíz óvodapedagógusból kilenc rendelkezik hangszeres jártassággal, ebből két személy kettő hangszeren is játszik (lásd: 11. ábra).

11. ábra: A megkérdezett óvodapedagógusok hangszeren való jártassága
(Forrás: saját diagram)

Kiemelendő, hogy közülük kettő óvodapedagógus zeneiskolában, négy az óvónőképző szakközépiskolában, míg kettő pedagógus a főiskolában szerezte hangszeres tudását. Egy pedagógus esetében érdekes megfigyelés, hogy külön órákon tanult meg hangszeren játszani egy alsós tanítójától. Az interjúalanyok közül hét játszik szopránfurulyán, közülük egy tangóharmonikán és egy másik zongorán is, továbbá kettő pedagógus altfurulyát használ (lásd: 12. ábra).

12. ábra: Az óvodapedagógusok által használt hangszerek
(Forrás: saját diagram)

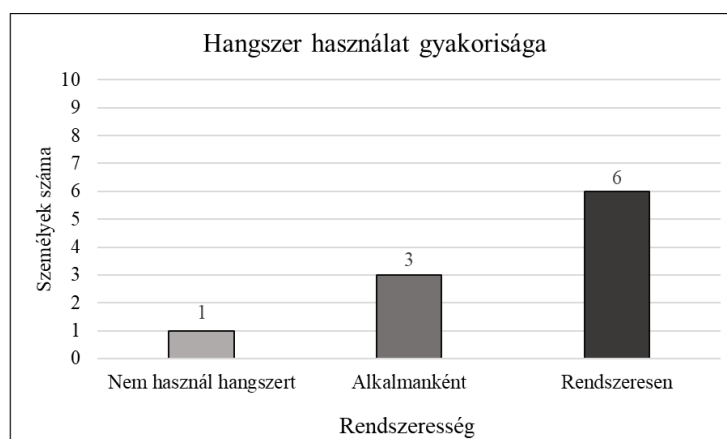

Összességében kijelenthető, hogy a vizsgált csoportban a hangszeres készségek szintje kimagasló. Ebben az esetben a megfelelő hangszeres tudás elengedhetetlen azért, hogy az óvodapedagógusok hatékonyan tudják bemutatni és használni a gyermekhangszereket a gyerekekkel.

Az 5. interjúkérdés arra fókuszált, hogy milyen gyakran használják hangszereiket az óvodapedagógusok és mennyire tartják fontosnak azok használatát. Az interjúalanyok meglepően hasonló válaszokat adtak ebben a kérdésben, ami arra utal, hogy széles körű egyetértés van a hangszerhasználat fontosságáról az óvodapedagógusok körében. Az

óvodapedagógusok egyértelműen kiemelték a hangszerhasználat fontosságát az óvodai környezetben. Sokan hangsúlyozták a zenei élmény nyújtásának jelentőségét a gyerekek fejlődése szempontjából, különös tekintettel az élő zene hiányára a mindennapokban. Megemlítették a hangszerek sokoldalú fejlesztő hatásait, kiemelve a zenei képességeket. A megkérdezett tíz interjúalany közül hat rendszeresen, míg három alkalmanként használja hangszeres tudását az óvodai tevékenységek során. Meglepő, hogy egy óvodapedagógus egyáltalán nem játszik hangszeren. (lásd: 13. ábra)

13. ábra: Az óvodapedagógusok hangszerhasználatának a gyakorisága
(Forrás: saját diagram)

Bár az előzetes elvárásaim szerint minden óvodapedagógus rendelkezik hangszeres jártassággal, egy interjúalany kivételt jelentett. Az interjú során kiderült, hogy noha tanulmányai során kötelező volt hangszeren játszani, nem alakult ki hangszeres tudása. Ez rámutathat arra, hogy még egy kötelező rész a képzésben sem garantálja minden pedagógus hangszeres jártasságát. Ez az interjúalany, bár nem játszik hangszeren, mégis fontosnak tartja azok használatát az óvodai zenei nevelésben: „Fontosnak tartom, hogy az óvodapedagógusok tudjanak hangszeren játszani, hiszen a komplex foglalkozások mellett a játékok során is alkalmazni lehet ezeket az eszközöket.”

Az interjú során kiderült, hogy a kiválasztott óvodai intézményekben az elvárásaimmal ellentétben nincs kialakítva speciális program vagy tevékenységterv az óvodai gyermekhangszerhasználatra az interjú 11. kérdésére adott válaszok alapján. Ennek eredményeként az óvodapedagógusoknak főképp egyéni tapasztalataikra kell támaszkodniuk a gyermekhangszerek alkalmazásával kapcsolatban. A régebb óta a pályán dolgozó óvodapedagógusoknak könnyebb dolga van ebben az esetben, mivel hosszabb ideje vannak a területen és megfelelő tapasztalatokkal rendelkeznek.

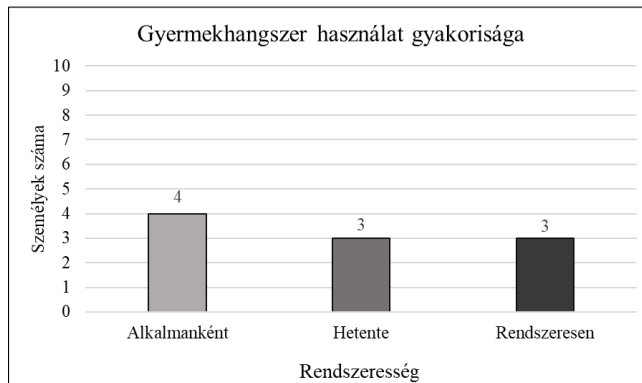
A 8. interjúkérdésre sokféle választ kaptam, amelyek különböző tulajdonságokat hangsúlyoztak. A nyilatkozók 60%-a, hat interjúalany említette a kreativitást és az empátiát.

Mivel több tulajdonságot is megemlíthettek, ezért aki az empátiát kiemelte, nem feltétlenül ugyanaz a személy, aki kreativitást is megemlített. Meglepően kevés, csak három személy emelte ki a zenei képességek fontosságát, valamint csak kettő óvodapedagógus szorgalmazta a rugalmasságot, segítőkészséget és szervezőkészséget. Továbbá egy interjúalany hangsúlyozta a problémamegoldó -és együttműködési készséget: *„Az empátia és kreativitás mellett fontos, hogy az óvodapedagógus rendelkezzen megfelelő szintű segítőkészséggel, együttműködési -és problémamegoldó készséggel.”* Az interjúalanyok válaszai széles skálán mozogtak, ami azt mutatja, hogy különböző szempontok fontosak számukra az adott kérdésben. Az interjú során csak egyetlen interjúalany említette, hogy az óvodapedagógusnak fontos, hogy szeressen játszani: *„Az óvodapedagógusnak empatikusnak és szociálisan érzékenynek kell lenni. Kreatív legyen és jó szervező képességgel rendelkezzen. Legfontosabb, hogy szeressen játszani!”* Ez az információ kiemelkedő fontosságú, mivel a játék az óvodapedagógus munkájának szerves részét képezi. A játék segíti a gyerekek fejlődését, kreativitásuk kibontakozását és szorosabb köteléket teremt az óvodapedagógus és a gyerekek között. A kutatás szempontjából a következő mondat lehet még kiemelendő: *Az óvodapedagógus legyen zeneileg művelt, kreatív, bátor, rendelkezzen jó humorérzéssel és legyen jó modell a gyermekek számára.* – mondta a 7. interjúalanyom. Ezek az eredmények egyértelműen alátámasztják, hogy az óvodapedagógusnak számos különböző tulajdonsággal kell rendelkeznie annak érdekében, hogy hatékonyan támogassa a gyermekek alkotótevékenységét. Az empátia, a kreativitás, a türelem és a rugalmasság olyan kulcsfontosságú képességek, amelyek lehetővé teszik az óvodapedagógus számára, hogy optimálisan segítse a gyerekek fejlődését és inspirálja őket alkotásra.

A 6. és 7. interjúkérdések segítséget nyújtanak az első kutatási kérdés megválaszolásához. Mind a tíz óvodapedagógus egyetért abban, hogy a gyermekhangszerek szerepe elsősorban zenei élmények megteremtése és az örömforrás biztosítása az óvodában. Ezen felül az interjúalanyok között volt, aki megemlítette a gyermekhangszerek fontosságát az ízlésformálásban, az érzelmi nevelésben és a tapasztalatszerzésben is. *„Az óvodai zenei nevelés során kulcsszerepet játszanak a gyermekhangszerek az örömszerzésben, az ízlésformálásban és a zenei élmények szerzésében.”* – említette az 5. interjúalanyom. Bár ezeket a szerepeket csak egy-két interjúalany említette, jelzik az eszközök sokoldalúságát és azok gazdagító hatását az óvodai zenei nevelésben. Ez az eredmény azt sugallja, hogy a gyermekhangszerek alkalmazása különféle területeken lehetőséget kínál az óvodapedagógusoknak a gyermekek széleskörű fejlődésének támogatásában. A használatuknak gyakorisága megfelel az elvárásoknak, mivel négy személy alkalmanként, valamint három-három interjúalany hetente vagy rendszeresen használja azokat (lásd: 14. ábra). Ez mutatja, hogy a gyermekhangszerek többnyire

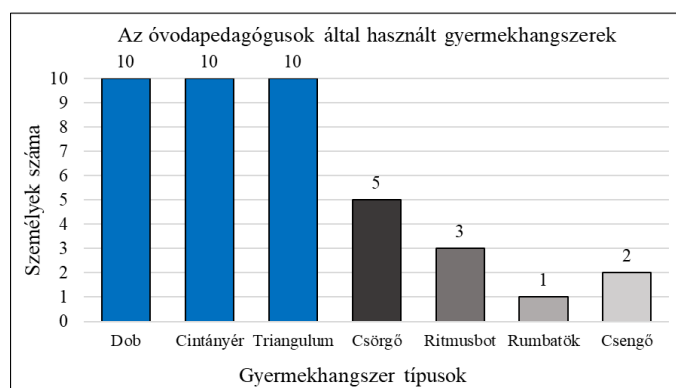
rendszeresen és hatékonyan integrálódnak az óvodapedagógusok munkájába és a zenei tevékenységek állandó eszközei, így szinte elengedhetetlenek az óvodai zenei nevelés sikeres megvalósításához.

14. ábra: Gyermekhangszer használat gyakorisága
(Forrás: saját diagram)

A tíz óvodapedagógus összesen hét különböző gyermekhangszert ajánlott a gyerekeknek a zenei tevékenységeikhez. Az említett hét hangszer között megtalálhatók olyanok, mint például a dob, a cintányér, a triangulum, a csörgő, a ritmusbot, a rumbatök és a csengő. Ezek a gyermekhangszerek kiválóan alkalmasak a gyermekek zenei tevékenységének támogatására az óvodai környezetben, lehetővé téve a gyerekek számára, hogy kreatívan fejezzék ki magukat és élvezettel vegyenek részt a zenei játékokban és élményekben. Az előzetes elvárásaimnak megfelelően a tíz interjúalanyból tíz említette a dobot, a cintányért és a triangulumot, mint az óvodai zenei tevékenységhez használt ritmushangszerek. (lásd: 15. ábra).

15. ábra: Az óvodapedagógusok által használt gyermekhangszerek
(Forrás: saját diagram)

Forrai Katalin is ezeket említette: „A gyermekek kezébe óvodában ütőhangszereket adunk: dob, háromszöget és cintányért.” (Forrai, 2022).

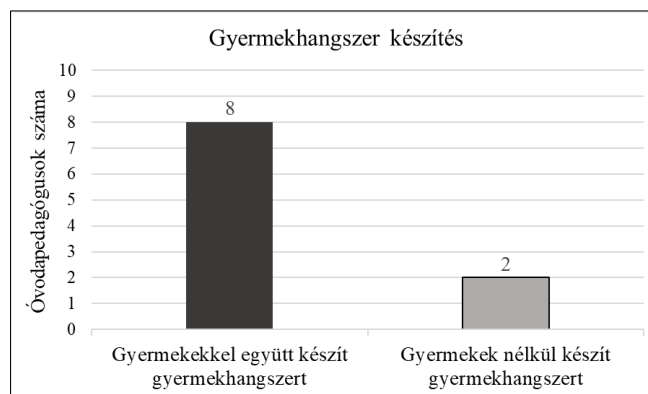
Minden óvodapedagógus egyöntetűen hangsúlyozta, hogy a gyermekhangszerek nem csupán örömforrások és zenei élmények közvetítői, hanem kiváló eszközök is a kiemelt zenei feladatokhoz. Különösen fontosnak tartják ezeket az eszközöket a zenei hallás és a ritmusérzék

fejlesztése szempontjából. A 10. interjúalanyom szavaival élve: „*Véleményem szerint fontosak a gyermekhangszerek az érzelmi nevelés szempontjából, illetve a ritmusérzék és a zenei hallás fejlődését is segítik.*” A 3. interjúalanyom álláspontja a gyermekhangszerekről: „*Nagyon szeretik a gyerekek, fontos zenei eszközök főleg a kiemelt zenei feladathoz.*” Minden interjúalany alkalmazza ezeket az eszközöket az óvodai gyakorlatban, többségük heti vagy akár napi rendszerességgel. A gyermekhangszerek széles körű használata tehát általános gyakorlatnak tekinthető az óvodai nevelésben, amelynek fontos szerepe van a gyerekek zenei fejlődésében és nevelésében.

A 9. interjúkérdés arról kérdezi az óvodapedagógusokat, hogy milyen szempontokat vesznek figyelembe a gyermekhangszerek kiválasztásakor. Emellett feltárja, hogy mely hangszereket preferálják leginkább és melyeket alkalmazzák leggyakrabban a gyakorlatban. Az interjúk során minden óvodapedagógus kiemelte, hogy a csoportösszetétel és a gyermekek fejlettségi szintje meghatározó szempont a gyermekhangszerek kiválasztásában. Erre a kérdésre kiemelkedő választ adott a 4. interjúalany: „*A gyerekek életkorát és fejlettségi szintjét figyelembe véve választom ki a legmegfelelőbb hangszert. Fő szempont, hogy az adott eszköz tartós és figyelemfelkeltő legyen. Gyakran preferálok a ritmushangszereket, mivel ezek könnyen alkalmazhatók a különböző zenei feladatokhoz.*” A pedagógusok hangsúlyozták, hogy ezek a tényezők alapvetően befolyásolják a megfelelő eszközök kiválasztását és használatát az óvodai zenei tevékenységek során. Továbbá, minden interjúalany említette, hogy fontos eszközök a kiemelt zenei feladatok megvalósításához és azt is sokan megemlítették, hogy a gyermekhangszerek ideálisak a zenei hallás és a ritmusérzék fejlesztésére, ezért szívesen alkalmazzák őket az óvodai zenei nevelésben. Egy pedagógus kiemelte, hogy a gyermekhangszereknek tartósnak és figyelemfelkeltőnek kell lenniük, hogy hosszú távon is élvezetesekek maradjanak a gyermekek számára. Egy másik pedagógus gyakran használja ezeket a hangszereket visszhangjátékokhoz, amelyek segítik a gyerekek szociális és kommunikációs készségeinek fejlesztését az óvodai környezetben. A kutatás szempontjából a legrelevánsabb válasz a következő volt: „*Fontos, hogy a gyermekhangszerek a gyerek kezének megfelelő méretűek legyenek, továbbá a fejlettségi szintjüket figyelembe véve választom ki a legmegfelelőbb hangszert. Fontos számomra, hogy az adott eszköz sikerélményt nyújtson számukra.*” - mondta az egyik óvodapedagógus. Mivel mind a tíz óvodapedagógus használ gyermekhangszert, így a 14. kérdés az ő esetükben nem releváns.

Az óvodapedagógusok kiemelkedő fontosságot tulajdonítanak a gyermekhangszerkészítésnek, ahogy azt a 10. kérdés során is megemlítették. Minden óvodapedagógus készít hangszereket, nyolc személy a gyermekekkel együtt, hiszen ezáltal lehetőséget teremtenek számukra a kreativitás kibontakozására (lásd: 16. ábra).

16. ábra: Gyermekhangszer készítés
(Forrás: saját diagram)

Az interjúalanyok mindegyike megemlítette, hogy gyakran használnak sajtosdobozokat hangszerek készítéséhez. „A gyermekekkel együtt szoktunk gyermekhangszereket készíteni növényi részekből, termésekből. Fontos számomra az újrahasznosítás, így gyakran készül egyszerű sajtosdobozból is dob.” – jelentette ki a 2. interjúalany. Többen említették, hogy a terméseket, terményeket, kavicsokat, kupakokat és papírhengereket felhasználva szoktak dobokat és csörgőket készíteni a gyermekekkel együtt. Az interjú kezdetén feltételeztem, hogy mindenki említeni fogja az újrahasznosítás fontosságát, ám ez nem igazolódott be és csak kettő pedagógus hangsúlyozta a jelentőségét az óvodai tevékenységek során.

A 15. és 16. interjúkérdések a zenei improvizáció és spontán zenei tevékenységek fontosságát és gyakorlatát célozzák meg az óvodapedagógusok körében, melyre változatos válaszok érkeztek. A kutatás során tíz óvodapedagógusból hat fő hangsúlyozta, hogy a spontán zenei tevékenységek főként a szabad játék során történnek. Az óvodapedagógusok többsége az eszközökkel való zajkeltést, a dobolást és a ritmizálást említette fő spontán zenei tevékenységként. Többen kiemelték a spontán éneklés, a körjáték és a mondókázás gyakori előfordulását és néhányan beszéltek az énekelve beszélés és a dallamimprovizáció jelentőségéről is. Az elvárásokkal ellentétben, melyek szerint minden interjúalany hangsúlyozni fogja a mintaadás fontosságát, csupán három fő emelte ki ennek jelentőségét. Ezáltal a válaszok változatossága mutatja az óvodapedagógusok különbözőségét a zenei tevékenységekkel kapcsolatban. Az óvodapedagógusok véleménye nagyban eltért a zenei improvizáció támogatásával kapcsolatban, és szinte nem született két egyforma válasz. Azonban volt, aki kiemelte az eszköz, hely és idő biztosítását, valamint a bátorítás és az egyéni szereplés

lehetőségét. Emellett fontosnak tartották, hogy a gyerekek bekapcsolódjanak a spontán zenei tevékenységekbe és az óvodapedagógusok vegyenek részt közös alkotásokban. A 6. interjúalany szavaival élve: „*A pedagógus oldaláról fontos a mintaadás, hiszen a gyermekek a hozzájuk közel álló, szeretett személyeket szívesen utánozzák.*”

Az interjú 17. kérdése azt vizsgálta, hogy mennyire fontos az együttműködés és az empátia a zenei tevékenységek során. Az együttműködés és az empátia kialakulása szorosan összefügg a csoportban tevékenykedő felnőttek hozzáállásával és a gyermekek életkorával. három interjúalany hangsúlyozta a felnőttek mintájának fontosságát, melyet a gyerekek követnek, valamint azt, hogy az empátia és az együttműködés alapjai már az óvodás korban elkezdődnek. Két óvodapedagógus rámutatott arra, hogy az empátia és az együttműködés fejlődése függ az egyéni fejlettségtől és az életkortól. Az interjúalanyok fele azt erősíti, hogy az empátia és az együttműködés nélkülözhetetlen az óvodások zenei tevékenységei során, továbbá ezek alapvetőek az élet minden területén.

Az óvodapedagógusok sokféle választ adtak a zenei tevékenységek során felmerülő konfliktusok kezeléséről szóló 18. kérdésre. Ezek a válaszok tükrözik a pedagógusok különböző megközelítéseit és tapasztalatait ebben a témában. Az interjúalanyok véleményei alapján a zenei tevékenységek, mint például az együtt éneklés vagy az énekes játékok, számos módon hozzájárulhatnak a konfliktusok megelőzéséhez és feloldásához. Az egyik megközelítés szerint a zene derűs, nyugodt légkört teremt, míg mások szerint közvetlenül a konfliktusok kezelésére szolgál. A zene érzelmi síkon hat és olyan játékokkal társul, amelyek együttműködést igényelnek, ezáltal feszültségoldó hatással bír. Az éneklés és a dalok alkalmazása gyakran hatékony eszköz a konfliktusok elterelésére és feloldására, valamint a csoporttagok közötti pozitív légkör kialakítására. Az óvodapedagógusok felelőssége az, hogy empatikusan és kedvesen kezeljék a konfliktusokat, valamint megfelelő környezetet biztosítsanak a gyermekek számára.

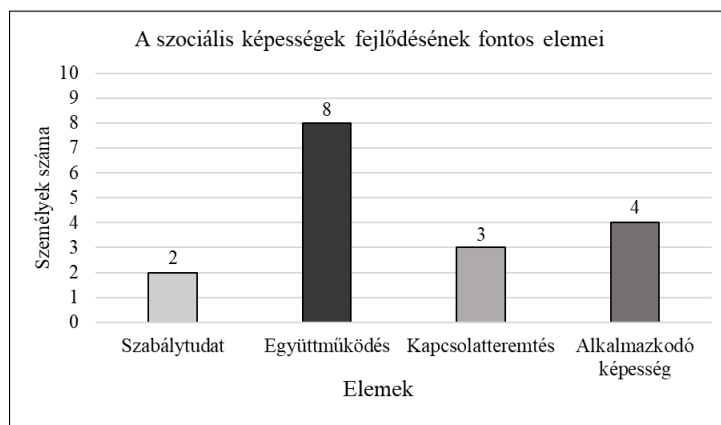
Az 12. és 13. interjúkérdések által nyert válaszok segítséget nyújtanak a második kutatási kérdés megválaszolásához. A 12. interjúkérdésre adott válaszok alapján az óvodapedagógusok mindegyike egyetért abban, hogy a gyermekhangszerek pozitívan befolyásolják a kreativitást és a motoros képességeket. A gyermekhangszerek és azok általi játék számos pozitív hatással bír a gyermekek fejlődésére. Az interjúk során a megkérdezett tíz személyből ketten hangsúlyozták, hogy a gyermekhangszerekkel való játék komplex tevékenység, amely több különböző képességet is fejleszt, mint például a problémamegoldó gondolkodást. Ezenkívül, a megkérdezett interjúalanyok közül négy fő kiemeli, hogy a gyermekhangszerek által a gyermekek ritmusérzéke fejlődik. A hangszerjáték során a

gyerekeknek lehetőségük van különböző ritmusokat kipróbálni és létrehozni, ami segíti a ritmusérzék kialakulását és fejlődését. A finommotoros készségek fontosságát is hangsúlyozzák az interjúalanyok. A tíz óvodapedagógusból hat fő kiemeli, hogy a gyermekhangszerek használata során a gyerekeknek finom mozgásokra van szükségük, amely fejleszti a finommotoros képességeket, például az ujjmozgásokat. Ezen kívül a szem-kéz koordináció is fontos szerepet játszik a gyermekhangszerekkel való játék során. Az interjúalanyok 70%-a, azaz hét fő említi meg, hogy a gyermekhangszerekkel való játék segíti a gyermekek szem-kéz koordinációjának fejlődését, amely elengedhetetlen az optimális motoros készségek kialakításához és a kreativitás kibontakoztatásához. Az interjúalanyok által említett fejlesztő hatások mellett fontos megjegyezni, hogy a gyermekhangszerek rendszeres használata ösztönzi a figyelmet és a koncentrációt, ami elengedhetetlen az optimális motoros készségek és kreativitás kibontakoztatásához. Ezenkívül, a gyerekek saját kezükkel készíthetnek hangszereket, ami további lehetőséget ad a kreativitásuk kibontakozására és az önbizalmuk építésére. Továbbá a gyermekhangszerek lehetőséget biztosítanak arra, hogy a gyermek saját kreatív ötleteit megvalósíthassa. Az 5. interjúalany gondolatai a gyermekhangszerekről: *„Rendkívüli módon elősegítik a kreativitás kibontakozását, hiszen kipróbálhatja a gyermek, hogy ő azzal a hangszerrel mit tud alkotni. Egy gyermekhangszeren való játék többcsatornás figyelmet, koordinációt, szem-kéz koordinációt és kognitív tevékenységet igényel. Ez egy annyira komplex tevékenység, hogy rendkívül sokoldalú a fejlesztő hatása. Ha csak a különböző ritmusokat próbálgatja a gyermek az adott hangszeren, már akkor is fejlődik a kreativitása és a motoros készségei.”* Összeségében, az interjúalanyok egyöntetűen állítják, hogy a gyermekhangszerek rendkívül sokoldalú eszközök a gyermekek fejlődésében, és fontos szerepet játszanak a kreativitás és a motoros képességek fejlesztésében.

A 13. interjúkérdés arra keresi a választ, hogy a gyermekhangszerek miképp befolyásolják a koncentrációt és a szociális készségeket. A megkérdezett óvodapedagógusok egyöntetűen azt válaszolták, hogy a gyermekhangszerek használata kivételesen magas szintű koncentrációt igényel a gyerekektől, különösen akkor, ha megpróbálják utánozni a zenélés mozdulatait. Kettő interjúalany hangsúlyozta, hogy a gyermekhangszerekkel való játék során kiemelten fontos a szabályok betartása, mivel ez hozzájárul a harmonikus közös zenéléshez. *„A gyermekhangszerek használata magas szintű koncentrációt igényel, különösen akkor, ha a gyermek utánozza a zenélés mozdulatait, és fontos, hogy a gyerek megfelelően kövesse az eszköz használatára vonatkozó szabályokat. Az együttes, csoportos használat során pedig fejlődnek a szociális készségek, hiszen a gyerekeknek együtt kell működniük egymással és megosztaniuk a hangszer használatát.”* – említette az 1. interjúalany. Az interjú során nyolc fő említette, hogy

az együttes vagy csoportos hangszerhasználat során a gyermekeknek együtt kell működniük és megosztaniuk a hangszer használatát, ami fejleszti a szociális készségeiket és megtanulnak egymásra figyelni. (lásd: 17.ábra).

17. ábra: A szociális képességek fejlődésének fontos elemei
(Forrás: saját diagram)

Ahogy a 4. interjúalany kiemelte: „A hangszerjáték és a zenei együttlét olyan környezetet teremt, ahol a gyerekek megtanulhatják az együttműködést, támogatást és empátiát, ami hozzájárul a szociális készségeik fejlődéséhez.” Emellett a gyermekhangszerek segítik a gyerekek koncentrációját, és fejlesztik türelmüket és empátiájukat, ami elengedhetetlen a közösségi kapcsolatok kiépítéséhez és az együttműködéshez. Három fő az interjú során arról beszélt, hogy a gyermekhangszerek használata lehetőséget teremt a kapcsolatok kialakítására és erősítésére más gyerekekkel, mivel közös tevékenységet jelentenek. Négy óvodapedagógus hangsúlyozta, hogy a gyermekhangszerekkel való foglalkozás során a gyerekeknek fontos megérteniük, alkalmazkodniuk kell egymáshoz annak érdekében, hogy zökkenőmentesen tudjanak együtt játszani. Összességében a gyermekhangszerek fontos eszközök a gyermek fejlődésében, segítve koncentrációjukat és szociális készségeiket is.

Az interjút egy nyitott kérdéssel zártam, amely lehetővé tette az interjúalanyok számára, hogy megosszanak bármilyen további gondolatot vagy tapasztalatot, amelyet fontosnak tartottak a témával kapcsolatban. A tíz óvodapedagógusból öt osztotta meg velem a gondolatait. A 2. és a 3. interjúalany rendkívüli gyermekközpontúsága figyelemreméltó. A 2. interjúalany gondolatai: „Nagyon fontosnak tartom, hogy hagyjuk a gyerekeket szabadon tevékenykedni, nem szabad a zenei tevékenységeket egy napra leszűkíteni, inkább a mindennapjainkba teljeskörűen be kell illeszteni ezeket a tevékenységeket”. A 3. interjúalany ezt a gyermekközpontúságot tovább erősítette: „Szívem csücske a zenei nevelés, az egyik erősségem ez. Szívesen alkalmazom a zenét minden területen és a hallgatókat is arra ösztönzőm, hogy a zenével fegyelmezzünk, érzelmeket váltsunk ki, vigasztaljunk és boldogságot hozzunk a

gyermekek mindennapjaiba.” Három óvodapedagógus hangsúlyozta a gyermekhangszerek fontosságát és pozitív hatásait a gyermekek fejlődésére. A dolgozat egyik legrelevánsabb gondolatát az 5. interjúalany közvetítette: „A gyermekhangszerek játékának és az együtt éneklésnek az öröme segíti a gyermekeket abban, hogy kibontakoztassák kreativitásukat és felfedezzék a zene világát. Ez az élmény segít nekik megérteni és felfedezni a körülöttük lévő világot, miközben örömmel és csodálattal telnek meg mindennapjaik. Ezért fontos, hogy az óvodákban és más nevelési intézményekben lehetőséget adjunk a gyerekeknek a zenélésre és az éneklésre, hiszen ezek az élmények gazdagítják és formálják az ő életüket.” Fontosnak tartom, hogy az óvodapedagógusok megosztották velem a gondolataikat és véleményüket, mert ez segít abban, hogy jobban megérthessem az óvodai környezet és pedagógiai gyakorlat kihívásait.

7. A kutatás összegzése, következtetések

Az interjú során átfogó betekintést kaptam az óvodapedagógusok zenei tevékenységébe, amely segített számos fontos információ megszerzésében. Felmérhettem az óvodai környezetben elérhető hangszerek kínálatát és azok használatának gyakoriságát. Részesen lehettem a pedagógusok gondolatainak a gyermekhangszerek szerepéről az óvodai zenei nevelésben, és megérthettem, hogy ezek a hangszerek milyen módon segítik a gyermekek kreativitását, valamint motoros és szociális készségeinek fejlődését. Továbbá megismerhettem az óvodapedagógusok által alkalmazott módszereket a gyermekhangszerekkel való munka során, ideértve az improvizációt és a konfliktuskezelést. Az interjú során lehetőségem volt a pedagógusok személyes véleményeinek és tapasztalatainak megismerésére is a témával kapcsolatban. Ezek az információk értékes alapot nyújtanak a jövőbeli óvodai zenei nevelési gyakorlatok és programok fejlesztéséhez.

Az interjú alapján kapott adatok szerint megállapítható, hogy a vizsgált tíz óvodapedagógusból kilenc rendelkezik hangszeres jártassággal és ezen belül mindegyikük preferálja a furulyát hangszerként. A kapott eredmények összhangban vannak az alábbi szakirodalommal, amely hangsúlyozza az óvodapedagógusok hangszeres jártasságának fontosságát az óvodai környezetben. Bár az óvodában nem kritikus a hangszeres kíséret hiánya, hangsúlyozni kell a hangszerhasználat fontosságát. Az optimális választás az óvodai hangszernek a furulya vagy a gitár. (Tóth-Pajor, 2016)

Az óvodapedagógusok válaszai megegyeznek Forrai Katalin gondolataival, ami megerősíti azokat az információkat, amelyek a szakirodalomban olvashatóak, miszerint az óvodában használt leggyakoribb hangszerek a dob, a háromszög és a cintányér. (Forrai, 2022)

A gyermekhangszerek sokoldalú eszközök az óvodai pedagógiai gyakorlatban. Az óvodapedagógusok széles körű egyetértésben vannak abban, hogy ezeknek a hangszereknek a használata fontos a gyermekek fejlődése szempontjából. „*A gyermek zenélés közben érzelmeket él át, érzelmeket hoz létre.*” (Falus, 2016). Az interjúalanyok megerősítették azt az elképzelést, hogy az óvodai zenei nevelésben a gyermekhangszerek létfontosságúak az örömszerzés, az ízlésformálás és a zenei élmények terén. Ezen hangszerek használata nem csupán szórakoztató és fejlesztő tevékenység, hanem a gyermek érzelmi fejlődésének és kreatív kifejezőkészségének pozitív meghatározója is.

A pedagógusok hangsúlyozzák, hogy a gyermekhangszerek interaktív és inspiráló jellegük révén segítik a gyermekek kibontakozását az óvodai zenei tevékenységek során. Ezt a megállapítást tovább erősíti Forrai Katalin gondolata: „A zenei nevelés elsősorban a művészeti

nevelés körébe tartozik, az érzelmeiken keresztül hat a gyermekre. Felkeltheti a gyermek zenei érdeklődését, formálja a zenei ízlését és esztétikai fogékonyságát. Az óvodai zenei nevelés akkor valósul meg hatékonyan, ha figyelembe veszi a zenei közművelődés távlati igényeit, és azt az óvodáskorú gyermekek életkorának megfelelően készíti elő.” (Forrai, 2022).

Az általam végzett kutatások során nem találtam szakirodalmat a gyermekhangszerek használatának gyakoriságáról és az óvodákban sem sikerült specifikus terveket vagy programokat felfedeznem, amelyek kifejezetten a gyermekhangszerek alkalmazását célozták volna meg. A válaszok elemzése során megfigyelhető, hogy az óvodapedagógusok gyermekhangszer használatának gyakorisága változó. Bizonyos pedagógusok rendszeresen használják ezeket az eszközöket az óvodai tevékenységekbe, míg mások csak időszakosan vagy alkalmanként veszik igénybe őket. Ez a változatosság arra utalhat, hogy az óvodapedagógusok között eltérő megközelítések vannak a gyermekhangszerek használatával kapcsolatban. Néhányan lehet, hogy nagyobb hangsúlyt fektetnek más területekre, míg mások aktívan bevonják a gyermekhangszereket az óvodai gyakorlatba. Ezen megfigyelés alapján elmondható, hogy jelenleg nincs egységes megközelítés a gyermekhangszerek használatára az óvodai környezetben. Ezért fontos lenne, hogy a jövőbeli kutatások és fejlesztések ezen a területen több figyelmet szenteljenek a gyermekhangszerek integrálásának módszereire és hatásaira az óvodai nevelésben. A cél az lenne, hogy hatékonyabb módon és szélesebb körben alkalmazzák ezeket az eszközöket a gyermekek fejlődésének támogatására az óvodai környezetben.

Hegedűsné Tóth, Z. (2021) megállapítása szerint Forrai Katalin elsődlegesen figyelembe veszi a gyermekek egyéni szükségleteit és fejlődési tempóját. Az óvodapedagógusok az irodalomban leírt elvekhez hasonló válaszokat nyújtottak, mivel a gyermekek életkorát és fejlettségi szintjét veszik figyelembe a hangszerek és gyermekhangszerek kiválasztásakor. Ez a megközelítés hangsúlyozza a gyermeki fejlődés egyéni jellemzőinek fontosságát a zenei nevelés folyamatában. Az Óvodai nevelés országos alapprogramja 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet (2012) szerint a zene akkor válik igazán részévé a gyermek mindennapjainak, amikor a felnőttre modellként tekint, és spontán utánozza őt. Az óvodapedagógusok közül csak néhányan említették, hogy a pedagógusnak kulcsfontosságú a mintaadás, mivel a gyermekek a szeretett személyeket utánozzák.

Bár nem találtam konkrét szakirodalmat, de az óvodapedagógusok tapasztalatai és véleményei alapján megállapítható, hogy a gyermekhangszerek használata számos fejlődési területet támogathat. A 6-7. és a 12-13. interjúkérdések segítségével sikerült teljes körű válaszokat kapni a két kutatási kérdésemre. A gyermekhangszerek főként zenei élmények

megteremtésére és az örömszerzésre szolgálnak az óvodában. Ezen túlmenően, fontosak az ízlésformálásban, az érzelmi nevelésben és a tapasztalatszerzésben is. A megkérdezett óvodapedagógusok használnak gyermekhangszereket, bár a használat gyakorisága eltérő közöttük, egyenlő arányban alkalmanként, hetente vagy rendszeresen alkalmazzák ezeket az eszközöket. Ezáltal kijelenthető, hogy ezen eszközök használatának a rendszeressége óvodapedagógusfüggő. A gyermekhangszerek kiemelkedően sokoldalúak a gyermekek fejlődése szempontjából, hiszen alapvető szerepet töltenek be nem csupán a kreativitás, hanem a motoros és szociális képességek fejlesztésében is. A használatuk során a gyerekek aktívan részt vesznek a zenélés folyamatában, ami hozzájárul a finommotoros képességeik és kézügyességük fejlesztéséhez például az ujjak precíz mozgását és a szem-kéz koordinációt is gyakorolják. Emellett a közös zenélés segíti a gyermekek szociális készségeinek fejlődését is, mivel összehangolt tevékenység során tanulnak együttműködni, megosztani és kommunikálni egymással. Az óvodapedagógusoknak köszönhetően kiderült, hogy a gyermekhangszerek segíthetik a gyermekek koncentrációjának növelését, mivel a közös zenélés során a figyelniük kell egymásra és együttesen létrehozniuk a zenét. Ezenkívül a zenélés örömteli élmény lehet, ami hozzájárul a gyermekek motivációjához és érdeklődéséhez.

Az előzetes feltételezéseim alapján, melyek szerint a zenei tevékenységek kiváló lehetőséget kínálnak a gyermekek közötti konfliktusok megelőzésére és feloldására, megerősítést nyertek. A gyermekhangszerek használata boldog, felhőtlen légkört teremt az óvodai csoportokban, elősegítve ezzel a gyermekek együttműködését és empátiájának fejlődését. Ezáltal a zenei tevékenységek valóban hatékony eszközök lehetnek a konfliktuskezelésben az óvodai környezetben. A pozitív légkör megteremtése és az együttműködés és empátia kialakítása alapvető fontosságú a gyermekek számára az egészséges szociális fejlődés szempontjából. Ennek fényében a zenei tevékenységek nemcsak a zenei élmények nyújtására és a kreativitás fejlesztésére irányul, hanem a közösségépítés és konfliktuskezelés terén is fontos szerepet tölthet be.

8. A dolgozat összegzése, javaslatok

8.1.Összegzés

A dolgozat a "Gyermekhangszerek használata az óvodában a kreativitás, a szociális és a motoros készségek tükrében" címet viseli. A dolgozat célja a gyermekhangszerek szerepének mélyebb megértése az óvodai zenei nevelésben a kreativitás, a szociális és a motoros képességek jegyében. Feltevésem, hogy a gyermekhangszerek használata elősegíti a gyermekek ezen képességeinek a fejlődését. A kutatási kérdések megválaszolásához kvalitatív kutatási módszert alkalmaztam, interjúkat készítettem óvodapedagógusokkal. A kérdések arra irányultak, hogy megértsük, milyen szerepet játszanak a gyermekhangszerek a zenei tevékenységekben és milyen gyakran használják azokat, valamint, hogy milyen módon és milyen hatással lehetnek ezek az eszközök a kreativitás, motoros és szociális készségek fejlesztésére az óvodai környezetben.

A személyes interjúk lehetővé tették az óvodapedagógusok számára, hogy saját tapasztalataikat és nézeteiket osszák meg a gyermekhangszerek fontosságáról az óvodai nevelésben, hozzájárulva egy átfogó kép kialakításához a gyermekhangszerek szerepéről és jelentőségéről az óvodai környezetben.

Az interjúkat 2 különböző intézményben, 2 hónap alatt, összesen tíz óvodapedagógussal készítettem el, ezzel széleskörű képet kapva a gyermekhangszerek használatával kapcsolatos tapasztalatokról és nézőpontokról, ezáltal gazdagítva a kutatás eredményeit. Az interjúalanyok közötti változatosság az óvodapedagógusok pályafutásának hosszában és a hangszeres jártasságukban mutatkozik meg. Az interjúk során számos érdekes és fontos információ került napvilágra az óvodapedagógusokkal kapcsolatban. Az adatok alapján megállapítható, hogy a vizsgált óvodapedagógusok nagy többsége rendelkezik hangszeres jártassággal és játszanak hangszeren. A megkérdezettek között van, aki alkalmanként, van, aki rendszeresen használja a hangszertudását a gyerekek között, amit fontosnak tartanak az óvodapedagógusok. Az interjúk rávilágítottak a gyermekhangszerek széles körű szerepére az óvodai zenei nevelésben és hogy mennyire különféle gyermekhangszerek állnak rendelkezésre az óvodákban. Az óvodapedagógusok tapasztalatai alapján a gyermekhangszerek használata gyakori az óvodai zenei tevékenységek során és számos alkalommal hasznosnak tartják ezeket az eszközöket. Az interjúk során kiderült, hogy az óvodapedagógusoknak számos fontos képességgel kell rendelkezniük ahhoz, hogy hatékonyan tudják támogatni a gyermekek alkotótevékenységét, valamint számos szempontot figyelembe vesznek a gyermekhangszerek kiválasztásakor. Emellett az interjúk során beszéltek arról is, hogy hogyan bátorítják és támogatják a gyermekek

zenei improvizációját, valamint hogyan támogatják együttműködés és az empátia fejlődését a zenei tevékenységek során. A gyermekhangszereknek tulajdonított hatások között kiemelték a kreativitás kibontakozását, az óvodások motoros készségeinek fejlődését, a koncentráció és a szociális készségek fejlődését is. A tapasztalatok alapján az óvodapedagógusok számára a gyermekhangszerek széles körű és sokoldalú alkalmazása kiemelten fontos a zenei nevelés hatékonyságának növelésében.

8.2.Javaslatok

Az óvodapedagógusoknak figyelembe kell venniük a gyermekek egyéni igényeit és fejlődési ütemét a hangszerek kiválasztásakor, és lehetőség szerint különböző hangszereket kellene bevezetniük, hogy minél szélesebb körű zenei élményeket nyújtsanak. Kiemelkedő fontosságú lenne, hogy az óvodák részletes és jól kidolgozott programot vagy tevékenységtervet készítsenek a gyermekhangszerek használatának támogatására. Ez a program vagy tevékenységterv segítené az óvodapedagógusokat a hatékony és sokszínű zenei nevelés területén, különféle módszerek és eszközök alkalmazásában, amelyek segíthetik a gyermekek zenei képességeinek fejlődését. Fontos lenne az óvodapedagógusoknak rendszeres továbbképzéseket és szakértői támogatást biztosítani a gyermekhangszerek hatékonyabb integrálásához az óvodai tanulási módszerekbe. Ez lehetővé tenné számukra, hogy hatékonyabban alkalmazzák a gyermekhangszereket az óvodai tevékenységformák során, és ennek révén segítsék a gyermekek (zenei) fejlődését és beilleszkedését az óvodai környezetben.

Az óvodapedagógusoknak fel kell ismerniük és támogatniuk kell a gyermekek spontán zenei tevékenységeit, mivel ezek kreatív kifejező megnyilvánulásokat jelentenek és hozzájárulnak a zenei érzékenység kialakulásához. Bár a hangszeres oktatás kötelező része az óvodapedagógusi képzésnek, mégsem mindenki szerez hangszeres jártasságot. Ezen felismerés alapján javasolható lenne, hogy a hangszeres képzés és továbbképzés során nagyobb hangsúlyt fektessenek a gyakorlati hangszeres készségek fejlesztésére, lehetőséget adva az óvodapedagógusoknak arra, hogy magabiztosan és hatékonyan alkalmazzák a hangszeres játékot az óvodai tevékenységek során.

Továbbá egy lehetséges javaslat lenne még az, hogy kötelezővé kellene tenni a gyermekhangszerek rendszeres használatát az óvodákban, legalább heti egy alkalommal, hogy elősegítsük a gyermekek zenei fejlődését és kreativitását. Például, az óvodapedagógusok a hét egy adott napján szerveznének olyan zenei tevékenységeket, amelyek során a gyermekeknek lehetőségük lenne különböző hangszerekkel játszani, zenélni és énekelni. Ezek a tevékenységek nemcsak szórakoztatóak lennének, hanem segítenék a gyermekeknek megismerni és

megszeretni a zene világát, valamint fejleszteni a kreativitásukat és kifejezőképességüket. Ezáltal, az óvodai zenei nevelés még inkább kulcsfontosságú eleme lenne a gyermekek fejlődése szempontjából.

Szeretnék még pár javaslatot megosztani arra vonatkozóan, hogyan lehetne hatékonyabban kihasználni a gyermekhangszerek szerepét az óvodai zenei nevelésben. A gyerekek ösztönzése közös zenés alkotások létrehozására segítheti a szociális készségek fejlődését. A zenei tevékenységek során érdemes lenne, a gyerekeket különböző csoportokba osztani, és ezek a csoportok változnak időről-időre. Ez lehetőséget ad arra, hogy a gyerekek a társaikkal dolgozzanak együtt és így fejlesszék szociális készségeiket. Emellett amikor együtt zenélnek, az óvodapedagógusok segíthetnek nekik abban, hogy megtanulják, hogyan kommunikáljanak egymással. Ezen javaslatok alkalmazása segíthet abban, hogy a gyermekhangszerek ne csak zenei élményeket nyújtsanak az óvodában, hanem aktív szereplőivé váljanak a gyermekek szociális fejlődésének is.

A szociális készségek fejlesztése mellett a gyermekhangszerek használata kiváló lehetőséget kínál a gyermekek motoros készségeinek fejlesztésére is. Az óvodapedagógusok tervezhetnek olyan játékokat, amelyek során a gyermekeknek mozogniuk kell a hangszerrel együtt. Például, egy nagyobb hangszerrel sétálhatnak vagy táncolhatnak a zenére, ezáltal fejlesztve egyensúlyérzéküket és térbeli koordinációjukat. A gyermekekkel érdemes lenne még olyan játékokat játszani, ahol a különböző anyagú és formájú hangszereket kell megérinteni vagy megszólaltatni. Az adott tevékenység segíti a gyerekek érzékszervi fejlődését. Továbbá fontos, hogy biztosítsunk időt és teret a gyermekek számára, hogy szabadon felfedezhessék és kipróbálhassák a különböző hangszereket. A szabad játék során a gyerekek maguk találhatják meg a legmegfelelőbb módokat a hangszerekkel való játékra, ezáltal fejlesztve motoros készségeiket.

Irodalomjegyzék

- Árgány, B. (2022). „*Hang-szereljünk!*”. [H. n.]: Magyar Kultúra Kiadó Kft.
- Atikovic, A., Čolakhodžić, E., Uzić, E., Petković, E., Nožinović, A., Mujanović, E., . . . Lilic, A. (2023). Age and Gender Differences in Anthropometric Characteristics and Motor Performance of 3 through 6 Young Kids Aged. *Children*, 1-10.
Letöltés dátuma: 2024. 01. 21., forrás: <https://www.mdpi.com/2227-9067/10/3/590>
- *Az Óvodai nevelés országos alapprogramja 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet.* (2012).
Letöltés dátuma: 2024. 01. 14., forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200363.kor>
- Balogh, M., & Czíkó, G. (2000). *Az óvodai zenei nevelés módszertana 1.rész.* Losonc: [K. n.].
Letöltés dátuma: 2024. 01. 08.
forrás: <http://magyarutca.org/nyeomszsz/orszavak/pdf/Ovodai+zenei+neveles.pdf>
- Balogh, M., & Czíkó, G. (2000). *Az óvodai zenei nevelés módszertana 3.rész.* Losonc: [K. n.].
Letöltés dátuma: 2024. 01. 08.
forrás: <http://magyarutca.org/nyeomszsz/orszavak/pdf/BaloghCzikoOvodaiZeneTeljes3.pdf>
- Bär P., F. (2003.). *Mi MICSODA Hangszerek.* [H. n.]: Tessloff és Babilon Kiadó.
- Barkóczi, I., & Pléh, C. (1977). *Kodály zenei nevelési módszerének pszichológiai hatásvizsgálata.* Kecskemét: Petőfi Nyomda.
- Bastian, G. H. (2001). Ergebnisse einer sechsjährigen Langzeitstudie über Wirkungen von Musik und Musizieren auf die Entwicklung 6- bis 12-Jähriger. *Kinder optimal fördern - mit Musik*, 1-5.
Letöltés dátuma: 2024. 01. 21.
forrás: chrome-extension://https://solveigliedtk.com/wp-content/uploads/2022/06/Artikel-zur-Bastian-Studie-Kinder-foerdern-mit-Musik.pdf
- Bernstein, B. (1971). *Társadalmi osztály, nyelv és szocializáció.* [H. n.]: [K. n.].
Letöltés dátuma: 2024. 01. 17.
forrás: https://mnytud.arts.unideb.hu/tananyag/szocl_gyak/bernstein-tarsadalmi_osztaly_nyelv_es_szocializaci%C3%B3.pdf
- Borbélyová, D., & Slezáková, T. (2015). *A pedagógiai szervezési feltételek optimalizációja a gyermek első évfolyamba való beilleszkedésének kontextusában.* Képzés és gyakorlat, 13. evf. 1-2. sz.
Letöltés dátuma: 2024. 01. 17.
forrás: https://epa.oszk.hu/02600/02641/00009/pdf/EPA02641_kepzes_es_gyakorlat_2015_1-2_007-028.pdf
- Csapó, B. (2012). *Mérlegen a magyar iskola.* Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
Letöltés dátuma: 2024. 01. 04.
forrás: https://publicatio.bibl.u-szeged.hu/1411/1/Merlegen_ZSA_KL_JSZ.pdf
- Csíkszentmihályi, M. (2008). *Kreativitás A flow és a felfedezés, avagy a találékonyság pszichológiája.* (A. Keresztes, Ford.) Budapest: Akadémiai Kiadó.
Letöltés dátuma: 2024. 01. 07., forrás: <https://terebess.hu/keletkultinfo/lexikon/kreativ.pdf>
- Diener, K., Kerecsényi, L., Vargha, I., & Vikárné Forrai, K. (1972). *Ének zene az óvodában.* Budapest: Tankönyvkiadó Budapest.
- Eöry, V. (2013.). *Magyar értelmező szótár diákoknak.* [H. n.]: Tinta Könyvkiadó KFT.
Letöltés dátuma: 2024. 01. 06.
forrás: https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/8869/Magyar_ertelmezo_szotar_diakoknak.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Falus, A. (2016). *Zene és egészség.* [H. n.]: Kossuth Kiadó.
- Forrai, K. (2022). *Ének az óvodában.* [H. n.]: Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó ZRT.

- Gönczy, L. (2009). *Kodály-koncepció: A megértés és alkalmazás nehézségei Magyarországon*. [H. n.]: Magyar Pedagógia 109. évf. 2. szám 169–185.
Letöltés dátuma: 2024. 01. 15.
forrás: <https://magyarpedagogia.bibl.u-szeged.hu/index.php/magyarpedagogia/article/download/417/404>
- Hegedűsné Tóth, Z. (2021). Az óvodai ének-zenei nevelés módszertanának alakulása – Forrai Katalin módszertani könyveinek elemző bemutatása. *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat* 9. évf., 3. szám, 93–117.
Letöltés dátuma: 2024. 01. 11. forrás: <https://ojs.elte.hu/gyermekeveles/article/view/3229/2986>
- Hirler, S. (2005). Frühe Kindheit – die ersten sechs Jahre. *Deutsche Liga für das Kind* 8. Jg., Heft 4, 8-13.
Letöltés dátuma: 2024. 01. 16., forrás: <https://www.kindergartenpaedagogik.de/1362.pdf/>
- Koutsoupidou, T., & Hargreaves J., D. (2009). An experimental study of the effects of improvisation on the development of children's creative thinking in music. *Psychology of Music*, 251-278.
Letöltés dátuma: 2024. 01. 17.
forrás: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0305735608097246>
- Mészáros, I. (1988). *Óvodai zenei nevelésünk másfél évszázada*. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Peham, C., & Traiger, L. (2017.). *Zene, A hangok bővületében*. [H. n.]: Babilon kiadó.
- Polgár, T., & Szatmári, Z. (2011). *A motoros képességek*. Pécs: Pécsi Tudományegyetem.
Letöltés dátuma: 2024. 01. 21.
forrás: https://eta.bibl.u-szeged.hu/1628/1/motoros_kepessegek.pdf
- Sedef, S., & Canan E., Ü. (2013). Musical instruments made by small hands: A multifunctional activity at preschools in Turkey. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 93, 1879-1884.
Letöltés dátuma: 2024. 01. 16.
forrás: https://www.researchgate.net/profile/Sedef-Suener-Pla-Cer-da/publication/270848574_Musical_Instruments_Made_by_Small_Hands_A_Multifunctional_Activity_at_Preschools_in_Turkey/links/582d638a08ae004f74ba277a/Musical-Instruments-Made-by-Small-Hands-A-Multifu
- Szarka, J. (2007). Zenei elkötelezettségünk az óvodában II. sz. *Studia Caroliensia*, 51-68.
Letöltés dátuma: 2024. 01. 14.
forrás: <http://www.kre.hu/portal/doc/studia/Cikkek/2007.2.szam/6.Szarka.Julia.pdf>
- Szarkáné Horváth, V. (1995). *Az óvodai ének-zene foglalkozások módszertana*. Dunaújváros: Dunaújvárosi Nyomda Kft.
- Tóth-Pajor Szabolcsné. (2016.). Kisgyermek zenei nevelésének gyakorlata az Óvodai Nevelés című szakfolyóirat 1990-2015 között megjelent cikkeinek tükrében. *Óvodai Nevelés*.
Letöltés dátuma: 2024. 01. 16.
forrás: https://www.parlando.hu/2017/2017-3/Toth-Pajor_Szabolcsne-DOLGOZAT.pdf
- Törzsök, B. (1982). *Zenehallgatás az óvodában*. Budapest: Editio Musica Budapest Zeneműkiadó Kft.
- Zsolnai, A. (2008). *A szociális készségek fejlődése és fejlesztése gyermekkorban*. [H. n.]: Iskolakultúra Online 2.

Ábrajegyzék

1. ábra: Párválasztó.....	7
2. ábra: Dalos játék.....	7
3. ábra: Mondókás játék során való együttműködés.....	8
4. ábra: A furulya megszólaltatása.....	10
5. ábra: Óvodapedagógus hegedűjátéka.....	10
6. ábra: Xilofon és metallofon felépítése.....	11
7. ábra: Gyermekhangszerek az óvodában.....	14
8. ábra: Közösségépítés hangszerek segítségével.....	15
9. ábra: A gyermekek szociális körülményeinek megoszlása a nagyközségben.....	22
10. ábra: Az intézmények adatai: a gyermekek, a gyermekcsoportok, a dolgozók száma.....	22
11. ábra: A megkérdezett óvodapedagógusok hangszeren való jártassága.....	24
12. ábra: Az óvodapedagógusok által használt hangszerek.....	24
13. ábra: Az óvodapedagógusok hangszerhasználatának a gyakorisága.....	25
14. ábra: Gyermekhangszer használat gyakorisága.....	27
15. ábra: Az óvodapedagógusok által használt gyermekhangszerek.....	27
16. ábra: Gyermekhangszer készítés.....	29
17. ábra: A szociális képességek fejlődésének fontos elemei.....	32

Táblázatok

1. táblázat: Az óvodapedagógusok adatai.....	23
--	----

Mellékletek

- 1. melléklet: Óvodapedagógus interjúkérdések

Óvodapedagógus interjúkérdések

1. Melyik évben szerezte meg diplomáját?
2. Hány éve dolgozik óvodapedagógusként?
3. Mióta dolgozik ebben az intézményben és milyen pozíciót tölt be?
4. Játszik-e valamilyen hangszeren? Mely hangszeren/hangszereken játszik, illetve hol tanult hangszeren játszani?
5. Használja-e rendszeresen hangszertudását a gyermekek között? Milyen gyakorisággal? Fontosnak tartja-e, hogy az óvodapedagógus legalább egy hangszeren tudjon játszani? Miért gondolja így?
6. Véleménye szerint mi a gyermekhangszerek szerepe az óvodai zenei nevelésben? Milyen gyermekhangszerek állnak rendelkezésre az óvodában a zenei tevékenységek során és melyek a gyermekek körében kedveltek?
7. Milyen tapasztalatokkal rendelkezik a gyermekhangszerekkel kapcsolatban az óvodapedagógusi zenei tevékenysége során? Mennyire gyakori a használatuk az óvodai zenei nevelésben? Mely alkalommal tartja hasznosnak a gyermekhangszerek használatát?
8. Véleménye szerint milyen képességekkel kell rendelkeznie az óvodapedagógusoknak ahhoz, hogy a gyermekek alkotótevékenységét hatékonyan tudja támogatni?
9. Amennyiben használ gyermekhangszereket milyen szempontokat vesz figyelembe a kiválasztásukkor? Miért választja ezt/ezeket a hangszereket? Melyeket választja leggyakrabban és legszívesebben?
10. A meglévő hangszereken kívül szokott-e gyermekhangszereket készíteni a gyerekekkel vagy a gyerekeknek? Ha igen, milyen hangszereket?
11. Van-e speciális program vagy tevékenységterv az óvodában a gyermekhangszerek használatára? Amennyiben van, kérem ismertesse azt!
12. Ön szerint a gyermekhangszerek elősegítik-e a kreativitás kibontakozását és az óvodások motoros készségeinek fejlődését? Milyen módon? Miért gondolja így?
13. Mi a véleménye arról, hogy a gyermekhangszerek elősegítik a gyermekek koncentrációját és a szociális készségek fejlődését? Milyen módon? Miért gondolja így?
14. Amennyiben nem használ gyermekhangszereket mi az oka ennek? Kérem fejtse ki részletesen!
15. Milyen észlelései vannak a gyermekek spontán zenei tevékenységeivel kapcsolatban és mennyire szokott a csoportban előfordulni ilyen kreatív kifejező megnyilvánulás?
16. Hogyan bátorítja a gyermekeket zenei improvizációra az óvodai tevékenységek során és milyen módon támogatja az ilyen kezdeményezéseket?
17. Mennyire jellemző az együttműködés és az empátikus viselkedés a gyermekek között az óvodai környezetben a zenei tevékenységek során?
18. Milyen módon befolyásolják a gyermekek konfliktuskezelését a zenei tevékenységek? Kérem ossza meg saját tapasztalatait!
19. Van valami, amit szívesen elmondana vagy megosztana a témával kapcsolatban?

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve:	Horváth Viktória
A Hallgató Neptun kódja:	M504KR
A dolgozat címe:	Gyermekhangszerek használata az óvodában a kreativitás, a szociális és a motoros készségek tükrében
A megjelenés éve:	2024
A konzulens intézetének neve:	Neveléstudományi Intézet
A konzulens tanszékének a neve:	Szakdidaktikai Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlant állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

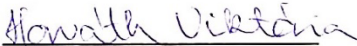
A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: Kaposvár, 2024.04.10.

Hallgató aláírása

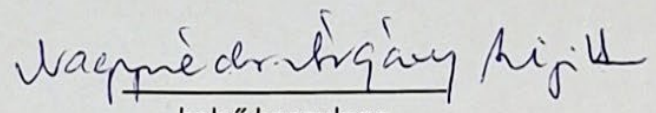
NYILATKOZAT

Horváth Viktória (hallgató Neptun azonosítója: M504KR) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem

Kelt: Kaposvár, 2024.04.10.

belső konzulens